

**Krajowy Plan Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących
biznesu i praw człowieka na lata 2026-2029**

Spis treści

Spis treści	2
Deklaracja zaangażowania w realizację Wytycznych ONZ.....	5
Tło i kontekst.....	6
Działania rządu.....	7
I. Aktualna sytuacja i proponowane działania	9
Filar I. Obowiązek państwa dotyczący zapewnienia ochrony praw człowieka	9
A. Zasady podstawowe	9
Wytyczna 1.	9
• Przygotowanie krajowej oceny bazowej	9
• Nowelizacja ustawy o ochronie sygnalistów	9
• Wprowadzenie definicji „pracy przymusowej” do polskiego prawa	11
• Systemowe rozwiązania na rzecz eliminacji mobbingu	11
• Zapobieganie naruszeniom praw pracowniczych	12
• Przyznanie nowych kompetencji inspektorom pracy.....	13
• Ustanowienie ram sprzyjających warunków dla negocjacji zbiorowych.....	13
• Wspomaganie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.....	14
• Kontynuacja prac nad opracowaniem nowych warunków techniczno- budowlanych dla budynków.....	16
• Ratyfikacja międzynarodowych i regionalnych instrumentów ochrony praw człowieka.....	17
Wytyczna 2.	19
• Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu.....	19
• Promowanie poszanowania praw człowieka w działalności przedsiębiorstw	21
B. Zasady operacyjne	23
Ogólne funkcje państwa w zakresie regulacji i polityki.....	23
Wytyczna 3.	23
• Przeciwdziałanie zjawisku handlu ludźmi do pracy przymusowej.....	23
• Zaangażowanie polskich placówek dyplomatycznych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi	25
• Poprawa skuteczności zwalczania cyberprzestępczości, w tym także mowy nienawiści lub nawoływania do przemocy w Internecie	26
• Przeciwdziałanie mowie nienawiści.....	27
• Działania edukacyjne w zakresie równego traktowania w sporcie.....	30
• Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, wydanych przez OECD, w działalności Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu.....	30

• Działania informacyjne oraz wspierające przedsiębiorstwa w realizacji wymogów Ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze.....	32
• Wdrażanie regulacji w funduszach unijnych, które będą odnosić się do warunków podstawowych dotyczących Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych i Karty Praw Podstawowych.....	34
• Działania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus	37
• Transpozycja unijnej dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju do polskiego porządku prawnego.....	40
Styk państwa z biznesem.....	42
Wytyczna 4.	42
• Poprawa znajomości zagadnień z obszaru biznesu i praw człowieka i ich stosowania w praktyce biznesowej.....	42
• Wsparcie przedsiębiorców przez polskie placówki dyplomatyczne	42
Wytyczna 5.	44
• Przygotowanie przez polskie placówki zagraniczne Mapy ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu oraz Katalogów dobrych praktyk	44
Wytyczna 6.	45
• Promocja zrównoważonych zamówień publicznych.....	45
• Uwzględnienie Wytycznych ONZ w zamówieniach publicznych oraz procedurach zawierania umów przez MSZ	45
Wspieranie poszanowania praw człowieka przez biznes na obszarach dotkniętych konfliktem.....	47
Wytyczna 7.	47
• Promowanie Dokumentu z Montreux w sprawie istotnych międzynarodowych zobowiązań prawnych i dobrych praktyk państw związanych z działaniem prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich w trakcie konfliktu zbrojnego oraz Międzynarodowego kodeksu postępowania prywatnych dostawców usług ochrony	47
• Uwzględnianie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw Człowieka w procedurach eksportu uzbrojenia i sprzętu wojskowego	48
Zapewnienie spójności polityki	49
Wytyczna 8.	49
• Edukacja administracji publicznej i wymiaru sprawiedliwości w obszarze biznesu i praw człowieka	49
• Integracja Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka we współpracy rozwojowej	49
• Szkolenia przedwyjazdowe z zakresu biznesu i praw człowieka dla pracowników wyjeżdżających na placówki zagraniczne.....	50
• Promocja Rekomendacji Rady OECD nt. roli państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.....	50

• Promocja rekomendacji Rady OECD dotyczących roli administracji rządowych w zakresie stosowania przez przedsiębiorstwa pięciu wytycznych OECD dotyczących należytej staranności i odpowiedzialnych łańcuchów dostaw	51
Filar III. Dostęp do środków zaradczych.....	54
B. Zasady operacyjne	54
Państwowe pozasądowe mechanizmy rozpatrywania skarg	54
Wytyczna 27.....	54
• Postępowania przed Krajowym Punktem Kontaktowym OECD ds. odpowiedzialnego biznesu.....	54
Niepaństwowe mechanizmy rozpatrywania skarg	55
Wytyczna 28.....	55
• Postulowanie wykorzystania e-mediacji.....	55
Wytyczna 30.....	56
• Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami zagranicznymi	56
Kryteria skuteczności pozasądowych mechanizmów rozpatrywania skarg	59
Wytyczna 31.....	59
• Utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów.....	59
II. Zestawienie działań	61
III. Monitorowanie i aktualizacja.....	70

Deklaracja zaangażowania w realizację Wytycznych ONZ

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, uznając znaczenie promowania i ochrony praw człowieka w kontekście działalności gospodarczej, wyraża poparcie dla Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka (dalej: „Wytyczne ONZ”), przyjętych przez Radę Praw Człowieka w czerwcu 2011 r., i deklaruje wolę podejmowania działań wspierających ich realizację na poziomie krajowym.

Działając zgodnie z trzema filarami Wytycznych ONZ:

- I. Obowiązek państwa dotyczący zapewnienia ochrony praw człowieka
- II. Odpowiedzialność przedsiębiorstw za poszanowanie praw człowieka
- III. Dostęp do środków zaradczych

Rząd deklaruje, że będzie dążyć do:

- uwzględnienia standardów praw człowieka w politykach publicznych i regulacjach dotyczących biznesu;
- wspierania przedsiębiorstw w realizacji odpowiedzialności za poszanowanie praw człowieka, w tym poprzez promowanie należytej staranności (*due dilligence*);
- wzmacniania instytucji krajowych odpowiedzialnych za monitorowanie i egzekwowanie praw człowieka;
- usprawniania mechanizmów skargowych i dostępu do sprawiedliwości dla osób dotkniętych negatywnymi skutkami działalności gospodarczej;
- prowadzenia konsultacji z interesariuszami, w tym przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, związków zawodowych, organizacji pracodawców, biznesu i osób zagrożonych naruszeniami praw człowieka.

Rząd RP traktuje wdrażanie Wytycznych ONZ jako integralny element realizacji zobowiązań międzynarodowych, zasad zrównoważonego rozwoju oraz budowy odpowiedzialnej gospodarki opartej na poszanowaniu godności człowieka.

Tło i kontekst

Rada Praw Człowieka ONZ w 2011 r. przyjęła Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka (*UN Guiding Principles on Business and Human Rights*), opracowane przez zespół ekspertów pod przewodnictwem prof. Johna Ruggiego. Stanowią one ważny krok społeczności międzynarodowej w stronę zmniejszenia ryzyka naruszania praw człowieka w związku z działalnością biznesu.

Wytyczne uwzględniają przede wszystkim obowiązki państw, dotyczące zapewnienia ochrony praw jednostki przed naruszeniami ze strony przedsiębiorstw. Kładą również nacisk na rolę przedsiębiorstw w realizacji i ochronie praw człowieka, wynikających zarówno z regulacji prawa krajowego, jak i ze zobowiązań międzynarodowych. Istotne miejsce w Wytycznych zajmuje kwestia zapewnienia przez państwa skutecznych, zarówno sądowych, jak i pozasądowych, mechanizmów rozpatrywania skarg na naruszenia praw człowieka w związku z działalnością gospodarczą. Zgodnie z Wytycznymi, poszkodowanym powinien być zagwarantowany dostęp do środków zaradczych i możliwości dochodzenia zadośćuczynienia za doznane krzywdy.

Zgodnie z zaleceniami ONZ, UE i Rady Europy rząd polski przygotował „Krajowy Plan Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka” (KPD). Dotychczas przygotowano dwie edycje KPD - na lata 2017-2020 oraz 2021-2024 - które zostały przyjęte przez Radę Ministrów odpowiednio 29 maja 2017 r. oraz 8 października 2021 r. Z obu edycji zostały sporządzone raporty końcowe, które zostały przekazane Radzie Ministrów (ostatni raport końcowy 18 czerwca 2025 r.). Koordynatorem KPD jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Poprzez implementację Wytycznych ONZ KPD ma przede wszystkim służyć wzmocnieniu ochrony praw człowieka i poszerzeniu możliwości dochodzenia sprawiedliwości w sytuacji, gdy prawa te zostaną naruszone przez biznes. Umieszczenie w KPD informacji na temat działań rządu na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a także odwołanie się do strategicznych dokumentów w tej dziedzinie, związane jest się ze świadomą polityką państwa wspierania przedsiębiorstw z jednoczesnym podkreśleniem konieczności przestrzegania przez nie praw człowieka.

Działania rządu

Przed przystąpieniem do opracowania kolejnej edycji Krajowego Planu Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka Ministerstwo Spraw Zagranicznych przeprowadziło konsultacje międzyresortowe oraz z przedstawicielami organizacji pozarządowych dotyczące struktury dokumentu. W ich trakcie ustalono, że dokument powinien odzwierciedlać planowane działania poszczególnych instytucji w oparciu o strukturę Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwróciło się również do instytucji publicznych, biorących udział w realizacji dwóch poprzednich edycji Krajowego Planu Działania, oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego o przedstawienie priorytetów działań na lata 2026-2029.

W odpowiedzi wkład do obecnej edycji Krajowego Planu Działania został przekazany przez następujące instytucje publiczne:

- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej;
- Ministerstwo Rozwoju i Technologii;
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
- Ministerstwo Sprawiedliwości;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych;
- Ministerstwo Sportu i Turystyki;
- Państwowa Inspekcja Pracy
- Urząd Zamówień Publicznych.

Wkład do Krajowego Planu Działania został również przekazany przez Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, pismem przesłanym w dniu 23 maja 2025 r., w imieniu następujących organizacji pozarządowych:

- Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu;
- ClientEarth Prawnicy dla Ziemi;
- Fundacja Frank Bold;
- Fundacja przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada;
- Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie;
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej: Fundacja Dzieci Niczyje);
- Fundacja Save the Children Polska;

- Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska;
- Fundacja Aktywizacja;
- NSZZ „Solidarność”;
- Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych;
- Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu;
- Ogólnopolski Związek Zawodowy Samozatrudnionych wBREw;
- Stowarzyszenie Amnesty International.

W oparciu o uzyskane propozycje Ministerstwo Spraw Zagranicznych przygotowało listę celów priorytetowych, które instytucje publiczne powinny zrealizować do 2029 r.

Lista celów priorytetowych, zawierająca określenie aktualnej sytuacji oraz listę proponowanych działań została przedstawiona w odniesieniu do wytycznych Filaru I oraz Filaru III.

Wytyczne wchodzące w zakres Filaru II oraz Wytyczna 29 wchodząca w zakres Filaru III są adresowane bezpośrednio do przedsiębiorstw i nie stanowią wprost przedmiotu obecnego Krajowego Planu Działania, który koncentruje się na działaniach podejmowanych bądź planowanych przez instytucje publiczne. KPD nie odnosi się również do wytycznych wchodzących w zakres Filaru I oraz Filaru III, w odniesieniu do których na etapie jego przygotowania nie zaproponowano odpowiadających im działań.

Obecny dokument nie stanowi wyczerpującego zestawienia wszystkich działań państwa na styku biznesu i praw człowieka, które mogą być również realizowane w ramach innych programów i działań.

Jednym z takich strategicznych dokumentów jest Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi (dalej: „KPDPHL”), który jest podstawową strategią regulującą funkcjonowanie systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi w Polsce. Jest to rządowy dokument, przyjmowany przez Radę Ministrów, zobowiązujący jego adresatów do wykonania określonych zadań w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Adresatami KPDPHL są poszczególne jednostki administracji centralnej oraz inne instytucje i organizacje pozarządowe dobrowolnie zaangażowane w działania przeciwko handlowi ludźmi w Polsce. Głównym celem KPDPHL jest zapewnienie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wspierania ofiar tego przestępstwa.

Punktem wyjścia do każdego działania zawartego w obecnej edycji KPD jest krótki opis aktualnej sytuacji faktyczno-prawnej, po którym następuje wskazanie proponowanych działań, instytucji publicznych odpowiedzialnych za realizację oraz wskazanie mierników realizacji.

Opracowanie zawiera dodatkowo zestawienie działań w formie tabelarycznej oraz określa sposób monitorowania realizacji oraz aktualizacji obecnego Krajowego Planu Działania.

I. Aktualna sytuacja i proponowane działania

Filar I. Obowiązek państwa dotyczący zapewnienia ochrony praw człowieka

A. ZASADY PODSTAWOWE

Wytuczna 1.

Państwa mają obowiązek zapewnić ochronę przed naruszaniem praw człowieka przez strony trzecie, w tym przedsiębiorstwa, na swoim terytorium i/lub na obszarze objętym ich jurysdykcją. Wymaga to podejmowania odpowiednich kroków w celu zapobiegania takim naruszeniom, ich rozpoznawania, karania oraz zadośćuczynienia za nie, poprzez prowadzenie skutecznej polityki, działania ustawodawcze, regulacje i praktykę orzecznictwą.

- **Przygotowanie krajowej oceny bazowej**

Aktualna sytuacja

W trakcie konsultacji z przedstawicielami organizacji pozarządowych wskazywano na potrzebę przygotowania tzw. krajowej oceny bazowej (*national baseline assessment* – NBA) w celu zapewnienia spójności polityki państwa w obszarze biznesu i praw człowieka.

NBA powinna obejmować kompleksową analizę obowiązujących regulacji prawnych, praktyki ich stosowania oraz istniejących polityk publicznych, a także na identyfikacji luk w krajowych ramach prawnych i instytucjonalnych w odniesieniu do Wytucznych dotyczących biznesu i praw człowieka oraz zobowiązań międzynarodowych Polski.

Raport zawierający zestawienie zidentyfikowanych luk i rekomendacje priorytetowych działań będzie stanowił podstawę aktualizacji Krajowego Planu Działania.

Proponowane działania

Ministerstwo Spraw Zagranicznych podejmie działania zmierzające do wyłonienia podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie krajowej oceny bazowej.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Przygotowanie krajowej oceny bazowej.

- **Nowelizacja ustawy o ochronie sygnalistów**

Aktualna sytuacja

Ustawa z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz.U. poz. 928) dokonała implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii. Zgodnie z art. 64 ustawy, wchodzi ona w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 5 ust. 4, art. 25 ust. 1 pkt 8 oraz przepisów rozdziału 4, które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia. Oznacza to, iż ustawa weszła w życie w dniu 25 września 2024 r. z wyjątkiem powołanych przepisów dotyczących zgłoszeń zewnętrznych, które weszły w życie w dniu 25 grudnia 2024 r.

Dyrektywa nałożyła na państwa członkowskie obowiązek przyjęcia regulacji prawnych związanych ze zgłaszaniem naruszeń prawa, w tym dotyczących ochrony sygnalistów oraz trybu zgłaszania naruszeń i podejmowania działań następnych przez podmioty prawne oraz instytucje publiczne. Ma to służyć lepszemu egzekwowaniu prawa i polityk Unii Europejskiej przez skuteczniejsze wykrywanie przypadków naruszeń.

W konsekwencji, polska ustawa objęła ochroną osoby, które są wrażliwe na działania odwetowe (katalog takich działań jest otwarty), z uwagi na dokonanie zgłoszenia lub ujawnienia publicznego naruszenia w 17 wskazanych w ustawie dziedzinach prawa (np. ochrona środowiska, ochrona konsumentów, ochrona prywatności i danych osobowych). Przepisy ustawy mają zastosowanie nie tylko do naruszeń prawa przewidzianych przez dyrektywę, ale także do wszystkich naruszeń prawa w odpowiadających tym obszarom dziedzinach prawa krajowego. Dodatkowo polski ustawodawca zdecydował się na rozszerzenie zakresu przedmiotowego ustawy o zgłaszanie naruszeń prawa z obszaru korupcji oraz konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela (występujących w stosunkach jednostki z organami władzy publicznej).

Ustawa objęła ochroną przed działaniami odwetowymi sygnalistów niezależnie od formy świadczenia pracy lub pełnienia służby (m.in. umowa o pracę, umowa cywilnoprawna, wolontariat czy służba wojskowa). Dodatkowo ochroną objęci są też sygnaliści dokonujący zgłoszenia lub ujawnienia publicznego przed nawiązaniem stosunku pracy lub innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę pracy, lub gdy taki stosunek już ustał. Jednocześnie jednak ustawa przewiduje regulacje, które mają zapobiec ewentualnemu nadużywaniu kanałów zgłoszeń do celów sprzecznych z ustawą, np. do działań mających na celu wyrządzenie szkody pracodawcy. Temu celowi służy możliwość dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia przez osobę, która poniosła szkodę z powodu świadomego zgłoszenia lub ujawnienia publicznego nieprawdziwych informacji przez sygnalistę oraz sankcja karna za dokonanie przez sygnalistę zgłoszenia lub ujawnienia publicznego, mimo że wiedział, że do naruszenia prawa nie doszło.

Poza tym ustawa określiła szczegółowe zasady zgłaszania naruszeń prawa za pośrednictwem wewnętrznych oraz zewnętrznych kanałów zgłoszeń (tj. obowiązek ustanowienia procedury przyjmowania takich zgłoszeń oraz podejmowania działań następnych przez podmioty prawne i instytucje publiczne, przy zachowaniu pełnej poufności tożsamości sygnalisty), a także rolę i zadania Rzecznika Praw Obywatelskich w przyjmowaniu zgłoszeń zewnętrznych oraz udzielaniu sygnalistom środków wsparcia.

Proponowane działania

Z uwagi na fakt, że ustawa dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów po raz pierwszy reguluje problematykę, która nie była dotąd kompleksowo określona w przepisach prawa, w celu weryfikacji jej stosowania w OSR do projektu ustawy przewidziano sporządzenie OSR *ex post*. Ocena ta nastąpi po 2 latach od dnia wejścia w życie przepisów ustawy i będzie miała na celu analizę funkcjonowania w tym okresie ustawy oraz wypracowanie wniosków i rekomendacji w zakresie konieczności dokonania jej ewentualnych zmian. Przed tą datą Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie planuje podejmowania prac legislacyjnych mających na celu nowelizację tej ustawy.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Mierniki realizacji:

Modyfikacja właściwych przepisów o ochronie sygnalistów.

- **Wprowadzenie definicji „pracy przymusowej” do polskiego prawa**

Aktualna sytuacja

W prawie polskim nie funkcjonuje oddzielna definicja „pracy przymusowej”, a naruszenia wiązane są z definicją „handlu ludźmi”, zawartą w art. 115 k.k.

Definicja pracy przymusowej funkcjonuje na poziomie międzynarodowym (m.in. konwencja MOP nr 29 dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej) i na poziomie unijnym (m.in. rozporządzenie w sprawie zakazu wprowadzania produktów wytworzonych z wykorzystaniem pracy przymusowej – rozporządzenie przywołuje definicję z konwencji MOP nr 29).

Mimo wcześniejszego podejmowania prób na rzecz wprowadzenia oddzielnej definicji pracy przymusowej, kodeks karny nadal nie zawiera jasnego określenia, kiedy przypadki tego rodzaju pracy występują.

Proponowane działania

Rozpoczęcie prac nad nowelizacją właściwych ustaw w celu wprowadzenia jasnej definicji „pracy przymusowej”, co mogłoby w istotny sposób przyczynić się do identyfikowania, eliminowania i sankcjonowania przypadków tego zjawiska.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Mierniki realizacji:

Wprowadzenie definicji pracy przymusowej do Kodeksu karnego.

- **Systemowe rozwiązania na rzecz eliminacji mobbingu**

Aktualna sytuacja

Mobbing został zdefiniowany w art. 94³ § 2 Kodeksu pracy (k.p.) i oznacza działania lub zachowania dotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym i długotrwałym nękaniu lub zastraszaniu pracownika, wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników.

W legalnej definicji mobbingu ustawodawca zawarł kilka elementów i – co istotne, wszystkie te elementy muszą wystąpić łącznie, aby dane zjawisko, zachowania, sytuacja mogły zostać uznane za mobbing. Definicja zawarta w art. 94³ § 2 k.p. nie wskazuje na konkretne działania lub zachowania, jakie należy traktować jako mobbing, a jedynie określa ogólne cechy tego zjawiska.

Zgodnie z art. 94³ § 4 k.p. pracownik, który doznał mobbingu lub wskutek mobbingu rozwiązał umowę o pracę, ma prawo dochodzić od pracodawcy odszkodowania w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę, ustalone na podstawie odrębnych przepisów, zaś pracownik, u którego mobbing wywołał rozstrój zdrowia, może, stosownie do § 3 przywołanego przepisu, dochodzić od pracodawcy odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Jednocześnie, zgodnie z art. 94³ § 1 k.p., przeciwdziałanie mobbingowi stanowi obowiązek pracodawcy. Powołany przepis nie precyzuje jednak tych działań. Coraz częściej zwracano jednak uwagę na niedoskonałość tych regulacji, które nie obejmują wszystkich niepożądanych zjawisk pojawiających się podczas zatrudnienia. Zwrócić należy uwagę także na powstające

nowe niepożądane i niebezpieczne zjawiska, generowane przez rozwój nowoczesnych technologii, które stają się szczególnie widoczne podczas stosowania w praktyce elastycznych form wykonywania pracy, jak na przykład praca zdalna.

Proponowane działania

Wychodząc naprzeciw potrzebie tworzenia przyjaznego środowiska pracy dla każdej pracownicy i każdego pracownika, w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podjęto prace nad przygotowaniem projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. Projekt ma na celu uporządkowanie definicji deliktów prawa pracy związanych z występowaniem różnych form przemocy w miejscu pracy w sposób, który poprawi informacyjną funkcję przepisów oraz zapewni ich lepsze rozumienie zarówno przez pracodawców, którzy już dzisiaj są adresatami szeregu obowiązków z zapewnieniem ochrony godności oraz innych dóbr osobistych pracowników, jak i pracowników.

Projektowana regulacja sprzyja tworzeniu przyjaznego środowiska pracy poprzez rozwiązania przeciwdziałające zjawiskom niepożądanym w tym środowisku, w szczególności poprzez ustanowienie wymogu określenia reguł, procedur oraz częstotliwości działań w tym zakresie oraz funkcję odstraszącą projektowanych przepisów (np. określenie dolnego progu wysokości zadośćuczynienia).

W konsekwencji, projektowane regulacje prowadzą też do stworzenia stabilnego, efektywnego i wydajnego miejsca pracy. Jednocześnie zwiększają ochronę osób doświadczających mobbingu i zapewniają im wsparcie. Wprowadzane przepisy będą także korzystnie oddziaływać na dialog społeczny poprzez skierowanie do partnerów społecznych dyrektyw współdziałania przy określaniu zasad prewencji antyprzemocowej w zakładzie pracy. Zapewni to zarówno partycypację pracowników oraz ich przedstawicieli w określaniu zasad ochrony przed przemocą w miejscu pracy, jak i większy autorytet dla tych przepisów z uwagi na poszerzenie kręgu reprezentatywnych podmiotów dokonujących właściwych uzgodnień. Projekt ustawy został skierowany do Sejmu RP i znajduje się na etapie prac parlamentarnych.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Mierniki realizacji:

Modyfikacja właściwych przepisów.

• Zapobieganie naruszeniom praw pracowniczych

Aktualna sytuacja

Na polskim rynku pracy nadal obserwuje się przypadki naruszania praw pracowniczych, w tym nadużywanie umów cywilnoprawnych zamiast umów o pracę, nieprzestrzeganie przepisów dotyczących czasu pracy oraz niedostateczne przestrzeganie zasad BHP. Zdarzają się również przejawy dyskryminacji oraz ograniczania działalności związków zawodowych.

Kluczową rolę w przeciwdziałaniu tym zjawiskom odgrywa Państwowa Inspekcja Pracy (PIP), której zadaniem jest prowadzenie kontroli w przedsiębiorstwach oraz egzekwowania przestrzegania prawa pracy. Regularne działania Państwowej Inspekcji Pracy pozwalają na identyfikację naruszeń, podejmowanie działań naprawczych i kierowanie spraw do odpowiednich organów.

Proponowane działania:

Kontynuacja kontroli nad przestrzeganiem prawa pracy.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Państwowa Inspekcja Pracy

Mierniki realizacji:

Liczba przeprowadzonych kontroli przez PIP oraz wykrytych naruszeń.

- **Przyznanie nowych kompetencji inspektorom pracy**

Aktualna sytuacja

Zgodnie ze Sprawozdaniem PIP za rok 2024 obecne instrumenty prawne przysługujące inspektorom pracy były niewystarczające, aby w sposób skuteczny przeciwdziałać zjawisku nadużywania umowy cywilnoprawnej jako podstawy świadczenia pracy. Miały one charakter niewładczy (wystąpienia, polecenia), były czasochłonne i obarczone ryzykiem nieuwzględnienia przez sąd w przypadku braku współpracy ze strony zainteresowanego pracownika (powództwo o ustalenie istnienia stosunku pracy) albo miały ograniczony zakres oddziaływania (sankcje w postępowaniu w sprawach o wykroczenie)

Proponowane działania

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej opracowano projekt ustawy o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy oraz niektórych innych ustaw. W projekcie ustawy inspektorom pracy przyznano uprawnienia do stwierdzania istnienia stosunku pracy w sytuacji, kiedy zawarto umowę cywilnoprawną w warunkach, w których zgodnie z Kodeksem pracy, powinna być zawarta umowa o pracę. Inspektor pracy będzie wydawał decyzję administracyjną w tym zakresie.

Organom Państwowej Inspekcji Pracy przyznano kompetencje o charakterze władczym (decyzje administracyjne), aby przeciwdziałać zjawisku nadużywania umowy cywilnoprawnej jako podstawy świadczenia pracy.

W marcu 2026 r. ustawa o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy oraz niektórych innych ustaw została uchwalona przez Sejm RP i przyjęta przez Senat RP. Następnie została podpisana przez Prezydenta RP i opublikowana w Dzienniku Ustaw.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Mierniki realizacji:

Realizacja kamienia milowego A71G „Wejście w życie reformy Państwowej Inspekcji Pracy i reformy Kodeksu pracy” w ramach reformy A.4.7 „Ograniczenie segmentacji rynku pracy” zawartej w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Modyfikacja właściwych przepisów.

- **Ustanowienie ram sprzyjających warunków dla negocjacji zbiorowych**

Aktualna sytuacja

Polska jest zobowiązana do implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2041 w sprawie adekwatnych wynagrodzeń minimalnych w Unii Europejskiej, która nakłada na Państwa członkowskie, w których zasięg rokowań zbiorowych wynosi mniej niż 80 %, obowiązek ustanowienia ram sprzyjających warunków dla negocjacji zbiorowych, z mocy prawa po konsultacji z partnerami społecznymi lub w drodze porozumienia z partnerami społecznymi, oraz ustanowienia planu działania na rzecz wspierania rokowań zbiorowych.

Plan działania powinien zawierać jasny harmonogram i konkretne środki, mające na celu stopniowe zwiększenie wskaźnika zasięgu rokowań zbiorowych, przy pełnym poszanowaniu

autonomii organizacji związkowych, pracodawców oraz organizacji pracodawców. Plan działania ma być podawany do wiadomości publicznej i zgłaszany do Komisji Europejskiej.

Proponowane działania:

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej opracowano projekt ustawy o układach zbiorowych i porozumieniach zbiorowych, mający na celu przyznanie ułatwień dla stron dialogu, które w rezultacie przyczynią się do szerszego podejmowania rokowań zbiorowych oraz większego objęcia pracowników umowami zbiorowymi.

Ustawa została przyjęta 5 listopada 2025 r. i weszła w życie 13 grudnia 2025 r. Trwają prace nad stworzeniem Krajowej Ewidencji Układów Zbiorowych Pracy przewidzianej ustawą. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ustalił Plan Działania na Rzecz Wspierania Rokowań Zbiorowych.

Plan przewiduje następujące działania:

1. Wdrożenie ustawy o układach zbiorowych pracy i porozumieniach zbiorowych,
2. Przegląd przepisów prawa w celu identyfikacji obszarów prawa, w których dokonanie zmian legislacyjnych przyczyniłoby się do wzmocnienia rokowań zbiorowych, w tym wskazanie rozwiązań dla zwiększenia uzwiązkowania pracowników i wypracowanie koncepcji reprezentatywności organizacji pracodawców na poziomie ogólnokrajowym,
3. Analizę możliwości wprowadzenia cyklicznych rokowań zbiorowych na wzór mechanizmu, który funkcjonował na mocy ustawy o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców,
4. Instytucjonalne wzmocnienie rokowań zbiorowych (rozważenie reaktywacji Komisji ds. układów zbiorowych, która funkcjonowała od 1995 r. do 2008 r.),
5. Uaktywnienie Rady Dialogu Społecznego w odniesieniu do zawierania układów zbiorowych pracy i porozumień zbiorowych,
6. Stworzenie elektronicznego zbioru wzorcowych układów zbiorowych pracy (jako że jedną z przyczyn ograniczonego zakresu rokowań zbiorowych może być niewielka dostępność informacji na temat formułowania postanowień układowych i gotowych wzorów układów lub porozumień zbiorowych),
7. Realizację programów edukacyjnych jak również szkoleń dla partnerów społecznych w zakresie prawa pracy i zbiorowego prawa pracy,
8. Stworzenie Kodeksu dobrych praktyk, czyli – wypracowania i upowszechnienia przez partnerów społecznych rekomendacji do wykorzystania bezpośrednio w przedsiębiorstwach/zakładach pracy,
9. Zidentyfikowanie możliwych form finansowania działań na rzecz promowania rokowań zbiorowych.

Plan działania podlega przeglądowi w ramach Rady Dialogu Społecznego co pięć lat.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Mierniki realizacji:

Modyfikacja właściwych przepisów, ich wdrożenie i realizacja Planu działania.

• **Wspomaganie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami**

Aktualna sytuacja

Obecny system wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami opiera się na rozwiązaniach prawnych i finansowych, które mają zachęcić pracodawców do tworzenia miejsc pracy i zapewniać osobom z niepełnosprawnościami dostęp do rynku pracy.

Kluczowym instrumentem jest mechanizm wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Pracodawcy zatrudniający powyżej 25 osób są zobowiązani do utrzymania 6% wskaźnika zatrudnienia pracowników z niepełnosprawnościami lub do uiszczania comiesięcznych wpłat na rzecz PFRON. Narzędziem wsparcia są także dofinansowania do wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnościami, finansowane z PFRON.

Proponowane działania

Rozwiązaniem uzupełniającym funkcjonujący system wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Polsce będzie standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego, kierowanego do osób mających szczególne trudności w samodzielny znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Usługa zatrudnienia wspomaganego wpisuje się w realizację założeń Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której głównym celem jest zwiększenie poziomu włączenia osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, zwłaszcza osób biernych zawodowo.

W ramach Strategii zaplanowano realizację działania IV. 1.3. pn. Zatrudnienie wspomagane, polegającego na wdrożeniu indywidualnej metody pracy z osobą z niepełnosprawnością, bierną zawodowo.

Od 1 stycznia 2025 r. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych rozpoczęło realizację projektu „Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego”. Partnerami społecznymi w projekcie są Polska Federacja Zatrudnienia Wspomaganego oraz Polska Unia Zatrudnienia Wspomaganego. Projekt realizowany jest w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS), w ramach działania 3.4 Nowe rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Celem projektu jest przygotowanie rozwiązań, które pozwolą wdrożyć model zatrudnienia wspomaganego jako trwałego rozwiązania wspierającego aktywność zawodową osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Projekt ma charakter koncepcyjny. W projekcie zostaną wypracowane rozwiązania dotyczące systemu wdrożenia modelu zatrudnienia wspomaganego oraz samego modelu, w tym niezbędnych procedur standaryzujących obszar merytoryczny, organizacyjny oraz finansowy usługi zatrudnienia wspomaganego.

Cele szczegółowe projektu to: wyposażenie administracji publicznej, podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia wspomaganego (AZW) i trenerów pracy w kwalifikacje i kompetencje niezbędne do efektywnej realizacji usługi zatrudnienia wspomaganego. Główne zadania przewidziane do realizacji w projekcie zaplanowane są w sposób następujący.

Zad. 1: Opracowanie projektu modelu zatrudnienia wspomaganego (MZW) wraz z konsultacjami środowiskowymi.

Zad. 2: Monitoring, wsparcie i certyfikacja AZW oraz ewaluacja wdrażanego MZW.

Zad. 3: Wypracowanie ostatecznej wersji modelu UZW oraz przygotowanie przepisów prawnych, które wprowadzą ZW do systemu prawnego jako ogólnodostępną usługę dla osób z niepełnosprawnościami.

Planowany termin realizacji projektu „Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce”: 01.01.2025 do 31.12.2029

Wartość projektu: 60 494 000,60 zł

Wysokość wkładu Funduszy Europejskich: 49 919 649,29 zł

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Miernik realizacji:

Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego, opracowanie zmian legislacyjnych.

- **Kontynuacja prac nad opracowaniem nowych warunków techniczno-budowlanych dla budynków**

Aktualna sytuacja

W 2024 r. została podpisana ustawa z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ustawy o dokumentach publicznych oraz ustawy o pomocy państwa w oszczędzaniu na cele mieszkaniowe (Dz.U. 2024 poz. 1081), która wprowadziła zmianę polegającą na wydłużeniu czasowego zachowania w mocy przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 i 3 i art. 34 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725), w tym rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1225, z późn. zm.), z 60 miesięcy do 84 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o dostępności tj. do dnia 20 września 2026 r.

W dniu 22 lipca 2024 r., zarządzeniem nr 19 Ministra Rozwoju i Technologii, został powołany Zespół doradczy ds. przepisów techniczno-budowlanych dla budynków, zwany dalej „Zespołem”. Zadaniem Zespołu jest m.in. zdefiniowanie kwestii wymagających uregulowania lub deregulacji oraz aktualizacja i opracowanie poszczególnych przepisów rozporządzenia, mając na uwadze m.in. zaobserwowane problemy interpretacyjne czy też postęp technologiczny. Od września 2024 r. do lutego 2025 r. trwały intensywne prace w ramach Zespołu nad rozwiązaniami niezbędnymi do zawarcia w projekcie nowego rozporządzenia w sprawie warunków technicznych (dalej: „Wt”).

Projekt nowego rozporządzenia Wt obecnie przechodzi przez ścieżkę legislacyjną przewidzianą przepisami, z zachowaniem odpowiednich terminów. W połowie lipca 2025 r. dobiegł końca termin na zgłaszanie uwag w ramach uzgodnień międzyresortowych, opiniowania oraz konsultacji publicznych.

Z treścią projektu rozporządzenia Wt oraz poszczególnymi etapami procesu legislacyjnego tego projektu rozporządzenia można zapoznać się na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12398903>.

Rozporządzenie swym zakresem obejmie m.in. wprowadzenie przepisów mających na celu ułatwienie dostępu do budynków i urządzeń z nimi związanych osobom z różnym rodzajem niepełnosprawności, co z pewnością będzie miało pozytywny wpływ również na inne grupy społeczne jak osoby starsze, opiekunowie z małymi dziećmi czy osoby z czasowymi dysfunkcjami ruchowymi.

Proponowane działania:

Celem wydania nowego rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie jest m.in. przyjęcie rozwiązań, które będą odpowiadały

aktualnym technologiom występującym w budownictwie, jak również przyspieszą i ułatwią proces realizacji inwestycji, będąc jednocześnie przejrzyste i zrozumiałe dla odbiorcy. Dlatego też planuje się wprowadzenie zmian mających na celu m.in. uaktualnienie warunków technicznych, ich ulepszenie i uproszczenie, a także doprecyzowanie przepisów, które aktualnie budzą wątpliwości interpretacyjne. Dodatkowo wydanie nowego rozporządzenia umożliwi wprowadzenie zmian i doprecyzowanie regulacji, które aktualnie budzą wątpliwości interpretacyjne.

Rozporządzenie swym zakresem obejmie m.in. wprowadzenie przepisów mających na celu ułatwienie dostępu do budynków i urządzeń z nimi związanych osobom z różnym rodzajem niepełnosprawności, co z pewnością będzie miało pozytywny wpływ również na inne grupy społeczne jak osoby starsze, opiekunowie z małymi dziećmi czy osoby z czasowymi dysfunkcjami ruchowymi.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Mierniki realizacji:

Przyjęcie proponowanego rozporządzenia.

• Ratyfikacja międzynarodowych i regionalnych instrumentów ochrony praw człowieka

Aktualna sytuacja

Informacja nt. międzynarodowych oraz regionalnych instrumentów ochrony praw człowieka została zawarta w *Krajowym Planie Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2017-2020*, w szczególności w jego Załączniku nr 1: *Międzynarodowe mechanizmy niewiążące i międzynarodowe podstawy prawne obowiązujące w Polsce w odniesieniu do biznesu i praw człowieka*.¹

W latach 2022-2023 Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeprowadziło szeroko zakrojoną aktualizację opracowanej w 2012 r. analizy zgodności prawa polskiego z postanowieniami Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej. Z kolei w II kwartale 2024 r. Polska złożyła Radzie Europy informację, dotyczącą stanu prawa polskiego w świetle nieratyfikowanych postanowień Karty z 1961 r. oraz postanowień Karty zrewidowanej, nowych w stosunku do postanowień z 1961 r. Na jej podstawie Komitet Niezależnych Ekspertów (KNE) przygotował raport zawierający ocenę zgodności prawa polskiego z postanowieniami Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej, przekazany ministerstwu na początku lipca br. Podjęta została analiza raportu KNE, w celu ewentualnej korekty wyników analiz przeprowadzonych w MRPiPS i wypracowania stanowiska co do możliwości związania się przez Polskę Zrewidowaną Europejską Kartą Społeczną.

W latach 2020 i 2025 ministerstwo ds. pracy, w porozumieniu z resortami współpracującymi, przeprowadziło analizę zgodności polskiego ustawodawstwa z postanowieniami Konwencji nr 190. Analiza wykazała znaczny stopień niedostosowania, w szczególności w obszarze definicji przemocy i molestowania, zakresu podmiotowego, wiązania zagadnień przemocy i molestowania z bezpieczeństwem i higieną pracy, podejmowania środków mających na celu rozpoznanie skutków przemocy domowej i, w miarę możliwości oraz potrzeb, zminimalizowania jej wpływu na świat pracy oraz inspekcji pracy. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wraz z resortami współpracującymi zamierza obecnie sporządzić harmonogram działań uzgadniających krajowe ustawodawstwo z treścią Konwencji nr 190, co umożliwiłoby jej ratyfikację.

¹ <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/ch-onz-dotyczacych-biznesu-i-praw-czlowieka-2021-2024>

W latach 2024-2025 prowadzone były w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prace analityczne dotyczące prawnych, społecznych i ekonomicznych skutków ewentualnego poddania się procedurze skargowej przewidzianej przez III Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka. Wyniki tych prac posłużyły do przygotowania wstępnego materiału informacyjnego, który będzie, w dalszej kolejności, podstawą przygotowania stanowiska Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dla Prezesa Rady Ministrów odnośnie do ratyfikacji przez Polskę protokołu do Konwencji o prawach dziecka.

Proponowane działania:

Analiza prawna pod względem możliwości związania się postanowieniami Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej, Konwencji nr 190 dotyczącej eliminacji przemocy i molestowania w świecie pracy z 2019 r. oraz III Protokołu fakultatywnego do konwencji o prawach dziecka.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Mierniki realizacji:

Prowadzenie działań zmierzających do ratyfikacji konwencji.

Wytyczna 2.

Państwa powinny jasno przedstawić swoje oczekiwanie, że wszystkie przedsiębiorstwa mające siedzibę na ich terytorium i/lub na obszarze objętym ich jurysdykcją będą szanować prawa człowieka we wszystkich swoich działaniach.

• Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu

Aktualna sytuacja

Oczekiwania sformułowane pod adresem przedsiębiorstw w Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka wskazują na odpowiedzialność przedsiębiorstw za poszanowanie praw człowieka.

Zrozumienie, co w praktyce oznaczają prawa człowieka w działalności przedsiębiorstw, jak daleko w tym obszarze sięga odpowiedzialność i wpływ przedsiębiorstw oraz jakich aspektów dotyczy, ułatwiają zalecenia zawarte w rozdziale IV „Prawa człowieka” Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (dalej „Wytyczne OECD”).

Wytyczne OECD są najstarszym międzynarodowym standardem w zakresie odpowiedzialnego biznesu, zostały przyjęte w 1976 r. Obecnie wdrażane są w 52 krajach świata – wszystkich 38 państwach członkowskich OECD (w tym w Polsce) oraz w 14 państwach niezrzeszonych w OECD, ale wdrażających Wytyczne OECD.

Wytyczne OECD były kilkakrotnie aktualizowane. Istotna ich aktualizacja miała miejsce w 2011 r., kiedy to dodano rozdział dotyczący praw człowieka, poszerzono zakres Wytycznych OECD o relacje biznesowe (także w łańcuchu dostaw) oraz wprowadzono pojęcie należytej staranności opartej na ocenie ryzyka (*due diligence*).

Wytyczne OECD zalecają, aby przedsiębiorstwa wdrażały należytą staranność (również w obszarze praw człowieka oraz w relacjach z pracownikami) opartą o analizę ryzyka w celu identyfikowania faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków, zapobiegania tym skutkom i ich łagodzenia, a także ponoszenia odpowiedzialności za to, w jaki sposób radzą sobie z takimi skutkami w odniesieniu do kwestii objętych Wytycznymi OECD.

Kwestie z zakresu praw człowieka, wiążące się z innymi obszarami, takimi jak np. środowisko czy nauka i technologia, poruszane są również w innych rozdziałach Wytycznych OECD. Natomiast praktyczne wskazówki, jak zarządzać odpowiedzialnością i wpływem przedsiębiorstwa, w tym również w obszarze praw człowieka – m.in. jak oceniać ryzyka, w jaki sposób zaplanować działania minimalizujące ryzyka, łagodzące i naprawiające negatywne skutki, zapewniają ww. wytyczne OECD dotyczące procesów należytej staranności w przedsiębiorstwie adresowane do wszystkich sektorów: Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej oraz dla poszczególnych branż: rolno-spożywczej, odzieżowej i obuwniczej, finansowej, wydobywczej, a także tzw. minerałów konfliktowych.

Polskie wersje językowe standardów OECD w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej stanowią praktyczne narzędzie dla przedsiębiorców, ułatwiają im również wdrażanie regulacji unijnych, jak np. dyrektywy CSRD, CSDD czy taksonomii UE, które odwołują się do Wytycznych OECD i Wytycznych ONZ. Jest to bowiem dorobek „miękkiego prawa”, z którego wprost wywodzi się i wyewoluowała literatura prawa UE w obszarze ESG (w zakresie kwestii społecznych, środowiskowych i ładu korporacyjnego). Nie znając „ducha” i interpretacji zawartych w tych wytycznych, trudno jest prawidłowo zrozumieć, jak w praktyce

można zaimplementować w działalności biznesowej zwięzłe brzmiące przepisy dotyczące zagadnień ESG.

Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) OECD będzie rozwijał działalność promocyjną upowszechniającą wiedzę o wytycznych OECD, której przydatność wzrasta z powodu rosnącej liczby regulacji UE w obszarze zrównoważonego rozwoju.

Proponowane działania:

Podobnie jak w poprzednich latach, w okresie 2026-2029 KPK OECD będzie organizował, współorganizował oraz brał udział w wydarzeniach adresowanych do przedsiębiorstw i szerokiego otoczenia biznesu, podczas których będą upowszechniane standardy odpowiedzialnego biznesu.

W celu zaadresowania potrzeb przedsiębiorstw, **KPK OECD będzie współpracował z interesariuszami**, m.in. w ramach **Grupy roboczej do spraw społecznej odpowiedzialności uczelni MFiPR** oraz **Rady Doradczej KPK OECD**.

W szczególności, planowane jest upowszechnianie zagadnień związanych z należytą starannością w obszarze praw człowieka w biznesie, także w kontekście wsparcia przedsiębiorstw w dostosowaniu się do otoczenia regulacyjnego (podlegania przepisom prawa w obszarze ESG w sposób bezpośredni, a często pośredni – w wyniku oczekiwań dla łańcucha dostaw podmiotów prawnie zobowiązanych). Działalność promocyjna zostanie także ukierunkowana na spółki Skarbu Państwa, zgodnie z zaleceniami z międzynarodowego przeglądu działalności Polskiego KPK OECD, który miał miejsce w czerwcu 2023 r.

Działalność promocyjna KPK OECD będzie wzmacniana poprzez aktywne zaangażowanie interesariuszy, kształtujących plany działalności KPK OECD, wspierających opracowanie najbardziej potrzebnych dla biznesu narzędzi wsparcia, zapewniających wiedzę ekspercką oraz skutecznie pomagających w dotarciu do szerokiego grona zainteresowanych podmiotów.

Nowa formuła współpracy z interesariuszami w zakresie wiążących się ze sobą zagadnień: promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej oraz społecznej odpowiedzialności uczelni zostanie zapewniona poprzez poszerzony zakres zadań Grupy roboczej do spraw społecznej odpowiedzialności uczelni, która funkcjonowała przy Ministerstwie od 2018 r.

Oprócz zadań wynikających z wdrażania zasad Deklaracji Społecznej Odpowiedzialności Uczelni w środowisku szkół wyższych, Grupa robocza będzie prowadzić badania dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej oraz promować rzetelną wiedzę w tym obszarze. Możliwość uczestnictwa w Grupie roboczej innych środowisk interesariuszy, w tym biznesu i organizacji pozarządowych, wzbogaci efekty prac Grupy roboczej.

Ważną rolę w nadaniu kierunków prac w latach 2026-2029 będzie pełnić także Rada Doradcza KPK OECD ds. spraw odpowiedzialnego biznesu, powołana na mocy Zarządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 czerwca 2024 r.

Do zadań Rady Doradczej KPK OECD należy zapewnienie wsparcia konsultacyjnego i doradczego w zakresie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej. W skład Rady Doradczej KPK OECD powołano przedstawicieli: MFiPR oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rozwoju i Technologii, Ministerstwa Aktywów Państwowych, Konfederacji Lewiatan, OPZZ, Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu, Fundacji Frank Bold oraz Akademii Leona Koźmińskiego.

Realizując swoje zadania polski KPK OECD postrzega swoją rolę jako interesariusza biznesu, wspierającego go w rozumieniu i doskonaleniu procesów należytej staranności na rzecz wdrażania standardów odpowiedzialnego biznesu, w szczególności w obszarze praw człowieka w biznesie. Jako interesariusz, KPK OECD wspiera biznes we wdrażaniu Wytycznych ONZ nr. 17-21, które dotyczą procesu należytej staranności w obszarze praw człowieka w biznesie.

Taką perspektywę KPK OECD będzie promował również wśród innych resortów i instytucji centralnych w myśl kluczowej zasady należytej staranności, zgodnie z którą dla skutecznego wdrażania należytej staranności niezbędne jest zaangażowanie interesariuszy biznesu. Otwarcie administracji rządowej na rolę aktywnego interesariusza biznesu przyczyni się zarówno do aktywniejszego kształtowania oczekiwań dla biznesu, jak i działań wspierających przedsiębiorstwa.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń. promujących szeroko standardy OECD dotyczące odpowiedzialnego biznesu.
- Funkcjonowanie różnych form zaangażowania interesariuszy w upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu.

Promowanie poszanowania praw człowieka w działalności przedsiębiorstw

Aktualna sytuacja

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej aktywnie promuje poszanowanie praw człowieka w działalności przedsiębiorstw w kilku wymiarach swojej działalności:

- w działalności polskiego Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu (KPK OECD), funkcjonującego w MFiPR;
- w działaniach informacyjnych oraz wspierających przedsiębiorstwa w realizacji wymogów ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze;
- we wdrażaniu regulacji w funduszach unijnych, które odnoszą się do warunków podstawowych dotyczących Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON) i Karty Praw Podstawowych (KPP).

Proponowane działania

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej będzie kontynuować aktywną promocję poszanowania praw człowieka w działalności przedsiębiorstw w ww. wymiarach swojej działalności.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Liczba wydarzeń, materiałów informacyjnych i nowych wpisów na stronie KPK OECD oraz na profilu KPK OECD w LinkedIn, które będą dotyczyły w szczególności zagadnień praw człowieka w działalności przedsiębiorstw.

- Liczba wydarzeń, które będą dotyczyły w szczególności zagadnień dostępności w działalności przedsiębiorstw.

B. ZASADY OPERACYJNE

OGÓLNE FUNKCJE PAŃSTWA W ZAKRESIE REGULACJI I POLITYKI

Wytyczna 3.

Wypełniając obowiązek zapewnienia ochrony, państwa powinny:

- (a) egzekwować przepisy, których celem jest zobowiązanie przedsiębiorstw do poszanowania praw człowieka lub takie, które skutkują podobnym wymogiem, oraz dokonywać okresowej oceny ich adekwatności i reagować na ewentualne luki;
- (b) zagwarantować, by inne przepisy i polityki regulujące tworzenie i bieżącą działalność przedsiębiorstw, takie jak prawo korporacyjne, nie ograniczały poszanowania praw człowieka przez przedsiębiorstwa, lecz by je umożliwiały;
- (c) dostarczyć przedsiębiorstwom skuteczne wytyczne na temat tego, jak szanować prawa człowieka we wszystkich ich działaniach;
- (d) zachęcać, a tam, gdzie jest to właściwe, wymagać, by przedsiębiorstwa informowały o tym, w jaki sposób odnoszą się do kwestii wpływu ich działalności na realizację praw człowieka.

• Przeciwdziałanie zjawisku handlu ludźmi do pracy przymusowej

Aktualna sytuacja

Handel ludźmi jest przestępstwem o skali globalnej i trzecim najbardziej dochodowym nielegalnym biznesem na świecie – po handlu bronią i narkotykami. Istotą tego przestępstwa jest zniewolenie osoby lub osób przy użyciu różnorodnych metod i środków w celu ich wykorzystania, nawet jeśli początkowo wyraziły na to zgodę.

Na skalę i charakter handlu ludźmi wpływ mają zarówno czynniki społeczne, jak i technologiczne. Pandemia Covid-19 oraz wprowadzone w jej wyniku restrykcje, takie jak ograniczenia w przemieszczaniu się czy przebywaniu w przestrzeni publicznej, spowodowały, że sprawcy tego procederu zmienili *modus operandi* i coraz częściej przenoszą działania werbunkowe do Internetu. Wraz z rozwojem technologii informacyjnych, Internet stał się narzędziem szeroko wykorzystywanym przez przestępców do rekrutacji, komunikacji, organizacji transportu oraz transferu środków finansowych. Dzięki mediom społecznościowym oraz serwisom z ogłoszeniami o pracę czy platformom randkowym przestępcy mogą z łatwością dotrzeć do większej liczby potencjalnych ofiar, w tym szczególnie osób marginalizowanych, bezbronnych lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Szczególne zagrożenie dotyczy małoletnich użytkowników Internetu. Wykorzystanie nowoczesnych technologii do popełniania przestępstw związanych z handlem ludźmi oraz anonimowość przestępców w sieci stanowi poważne wyzwanie dla organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Sytuację pogarszają także konflikty zbrojne, które powodują wzrost liczby ofiar handlu ludźmi zarówno na terenach objętych walkami, jak i poza nimi. Przykładem jest trwający konflikt na Ukrainie, który – poprzez liczne przymusowe przesiedlenia oraz falę uchodźców wojennych – zwiększa ryzyko handlu ludźmi wśród ukraińskiej ludności. Dlatego działania prewencyjne oraz podnoszenie świadomości społeczeństwa, zarówno wśród potencjalnych ofiar, jak i osób zawodowo mogących spotkać się z tym procederem, pozostaje kluczowe dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Polska, z racji swojego położenia geopolitycznego, jest krajem pochodzenia, tranzytu oraz docelowym dla ofiar handlu ludźmi. W ostatnich latach najczęściej identyfikowaną formą wykorzystania jest praca i usługi o charakterze przymusowym, zwłaszcza wobec osób przybywających z krajów Ameryki Łacińskiej, takich jak Kolumbia, Gwatemala, Wenezuela czy Meksyk. Ofiary często werbowane są przez nieuczciwe agencje pośrednictwa pracy przy

wsparciu Internetu i mediów społecznościowych, a następnie przybywają do Polski legalnie, korzystając z umów o ruchu bezwizowym. Na miejscu okazuje się, że zostały wprowadzone w błąd co do warunków pracy i życia, odbierane są im dokumenty tożsamości i stosowana jest wobec nich przemoc psychiczna, fizyczna lub na tle seksualnym. Ponadto przez terytorium Polski odbywa się tranzyt ofiar z Europy Wschodniej i Azji do krajów Europy Zachodniej i Skandynawii. W tego typu przypadkach identyfikacja oraz udzielenie pomocy ofiarom jest trudne, gdyż cudzoziemcy nie zawsze utożsamiają się z rolą ofiary, a priorytetem jest dla nich dotarcie do obiecanego miejsca pracy.

W odpowiedzi na te wyzwania **Polska**, podobnie jak inne kraje dotknięte tym zjawiskiem, **wdrożyła szereg działań skierowanych na sprawne diagnozowanie przypadków handlu ludźmi, stały monitoring, szkolenia oraz inicjowanie zmian legislacyjnych.** Te działania podlegają ciągłej weryfikacji i udoskonalaniu, gdyż sprawcy nieustannie poszukują nowych metod werbowania ofiar.

Głównym dokumentem wyznaczającym kierunki działań w tym obszarze jest **Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi (KPDPHL).** Najnowszy KPDPHL na lata 2025-2027, **przyjęty przez Radę Ministrów 19 marca 2025 r., stanowi kontynuację poprzednich rządowych dokumentów w tym zakresie.** Pierwszy program rządowy, Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, został przyjęty we wrześniu 2003 r. jako element programu „Bezpieczna Polska”, który wynikał m.in. z międzynarodowych zobowiązań Polski po ratyfikacji Protokołu dodatkowego do Konwencji Narodów Zjednoczonych o zapobieganiu, zwalczaniu i karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi. Od 2009 r. dokument funkcjonuje pod nazwą Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi, a od 2013 r. okres jego realizacji wydłużono z dwóch do trzech lat.

Celem głównym KPDPHL jest optymalizacja warunków niezbędnych do skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi oraz wsparcie i ochrona jego ofiar. Cele szczegółowe KPDPHL obejmują:

- podnoszenie świadomości społecznej na temat zjawiska handlu ludźmi;
- podnoszenie standardów wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi, w tym małoletnim;
- poprawę skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie tego przestępstwa (przez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk);
- podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz wsparcie ofiar;
- pogłębianie wiedzy o zjawisku handlu ludźmi i efektywności działań, zwłaszcza w kontekście pracy przymusowej;
- wzmacnianie współpracy międzynarodowej.

Proponowane działania:

Działania są realizowane zgodnie z Krajowym Planem Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2025 -2027.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Mierniki realizacji:

System monitorowania realizacji Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi prowadzony jest w perspektywie rocznej. Do okresowej ewaluacji służą spotkania grupy roboczej ds. monitorowania realizacji KPDPHL, roczne sprawozdania z wykonania KPDPHL oraz z prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (przekazywane Prezesowi Rady Ministrów do końca marca każdego roku). Zgodnie z zarządzeniem nr 392 Prezesa Rady Ministrów z 18 września 2023 r., Międzyresortowy Zespół odpowiada za monitorowanie realizacji przyjętych zadań oraz przygotowanie corocznych sprawozdań z wykonania KPDPHL. Wszystkie odpowiedzialne podmioty mają obowiązek przekazywać dane określające stopień realizacji celów szczegółowych.

Stopień realizacji poszczególnych zadań oraz ich efektywność i skuteczność są oceniane za pomocą indywidualnych mierników przypisanych do konkretnych działań. Sprawozdanie z realizacji KPDPHL stanowi załącznik do rocznego sprawozdania z prac Międzyresortowego Zespołu i, po zatwierdzeniu uchwałą członków Zespołu, przekazywane jest do przyjęcia Prezesowi Rady Ministrów. Spotkania grupy roboczej ds. monitorowania odbywają się średnio dwa razy w roku i mają na celu identyfikację zadań o niskim stopniu realizacji oraz określenie strategii poprawy ich wdrożenia.

Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji (KGP), we współpracy z Biurem Kryminalnym KGP, nadzoruje realizację przez Policję zadań wynikających z KPDPHL na lata 2025-2027. W każdej Komendzie Wojewódzkiej Policji (KWP) i Komendzie Stołecznej Policji (KSP) wyznaczeni zostali koordynatorzy odpowiedzialni za organizację i realizację przedsięwzięć profilaktycznych w tym obszarze. Biuro Prewencji KGP corocznie organizuje dla tych koordynatorów oraz wykładowców szkół policyjnych seminaria szkoleniowe, których celem jest podnoszenie wiedzy funkcjonariuszy w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi oraz wymiana doświadczeń i dobrych praktyk. Na seminaria zapraszani są eksperci z bogatym doświadczeniem w realizacji działań profilaktycznych.

Sprawozdania z realizacji zadań wynikających z KPDPHL są przekazywane do Biura Kryminalnego KGP w systemie rocznym; dodatkowo koordynatorzy przesyłają do Biura Prewencji KGP półroczne i roczne informacje, stanowiące część szerszej sprawozdawczości dotyczącej realizacji działań profilaktycznych wynikających z Priorytetów Komendanta Głównego Policji na lata 2021-2025.

- **Zaangażowanie polskich placówek dyplomatycznych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi**

Aktualna sytuacja

Departament Konsularny MSZ, we współpracy z MSWiA oraz z udziałem przedstawicieli organizacji pozarządowej La Strada, organizował cykliczne szkolenia dla kandydatów na stanowiska konsularne. Celem tego szkolenia jest zaznajomienie przyszłej kadry konsularnej z tematyką handlu ludźmi, przekazanie informacji nt. pojawiających się form handlu ludźmi, wskazanie w jaki sposób domniemaną ofiarę tego zjawiska można zidentyfikować i w jaki sposób oraz w jakim zakresie konsul może jej udzielić pomocy. Ponadto Departament Konsularny MSZ monitorował szkolenia, które konsulowie przeprowadzają w placówkach konsularnych miejscowym pracownikom pomocniczym w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi w oparciu o specjalnie w tym celu przygotowaną w Departamencie broszurę informacyjną.

Urzędy konsularne prowadziły działania informacyjne na temat zagrożeń, na które narażone są osoby nieznające języków obcych oraz praw i przepisów kraju pobytu, m.in. organizując spotkania i seminaria na ten temat. Ponadto konsulowie brali udział w spotkaniach poświęconych zjawisku handlu ludźmi organizowanych przez organy państw akredytacji i

działające tam organizacje. Zagadnienia te są poruszane w ramach lokalnej współpracy konsularnej z przedstawicielstwami innych krajów członkowskich UE. Placówki utrzymują bieżący kontakt z oddziałami inspektoratów pracy, służbami strzegącymi porządku publicznego, organizacjami pozarządowymi i fundacjami zajmującymi się problemem. Przedstawiciele MSZ uczestniczyli w posiedzeniach Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Utrzymywany jest ścisły kontakt z organizacjami pozarządowym wspierającymi ofiary handlu ludźmi, m.in. z fundacjami La Strada i ITAKA. We współpracy z MSWiA Departament Konsularny MSZ umieścił na stronie e-konsulatu <https://e-konsulat.gov.pl/>, we wszystkich 9 wersjach językowych, baner dot. przeciwdziałania handlu ludziami, kierujący na stronę Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (w odpowiednich językach - <https://www.gov.pl/web/kcik>).

Pomoc obywatelom polskim, jak również niereprezentowanym obywatelom państwa członkowskiego UE, będącym m.in. potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi za granicą, była realizowana w sposób indywidualny w oparciu o przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. - Prawo konsularne. W ramach standardowych działań konsulowie wydają poszkodowanym obywatelom paszporty tymczasowe na powrót do kraju oraz organizują niezbędne wsparcie np. w zorganizowaniu bezpiecznego miejsca noclegowego. W szczególnych sytuacjach udzielana jest tzw. bezzwrotna pomoc finansowa (art. 44 ustawy).

Proponowane działania:

Przeprowadzanie szkoleń mających na celu zaznajomienie z tematyką handlu ludźmi. Prowadzenie działań informacyjnych.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.

- **Poprawa skuteczności zwalczania cyberprzestępczości, w tym także mowy nienawiści lub nawoływania do przemocy w Internecie**

Aktualna sytuacja

Skala cyberprzestępczości w Polsce, podobnie jak w wielu innych krajach, systematycznie rośnie, a sprawcy stale modyfikują swoje metody działania. Z tego względu niezbędne jest nieustanne podnoszenie kompetencji funkcjonariuszy organów ścigania oraz rozwijanie zasobów technicznych, aby skutecznie przeciwdziałać temu zjawisku.

Główną jednostką Policji odpowiedzialną za walkę z cyberprzestępczością jest Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości (CBZC), powołane w styczniu 2022 roku. Do jego kluczowych zadań należą:

- rozpoznawanie i zwalczanie przestępstw popełnianych przy użyciu systemów informatycznych lub sieci teleinformatycznych oraz zapobieganie tym przestępstwom,
- wykrywanie i ściganie sprawców takich czynów,
- wspieranie innych jednostek Policji w działaniach rozpoznawczych, zapobiegawczych i represyjnych wobec tych przestępstw.

W ramach CBZC wyznaczony został krajowy koordynator ds. zwalczania mowy nienawiści, a w każdym Zarządzie i Wydziale terenowym tej jednostki powołano lokalnych koordynatorów zajmujących się tym zagadnieniem. Policjanci pełniący te funkcje prowadzą szeroko zakrojone działania operacyjno-rozpoznawcze, w tym monitorowanie Internetu – szczególnie mediów

społecznościowych, forów, blogów, serwisów mniejszości narodowych czy innych stron, gdzie mogą pojawiać się treści naruszające prawo, w tym związane z przestępstwami z nienawiści.

Przestępstwa motywowane uprzedzeniami, zgodnie z art. 6 czerwca 1997 r. Kodeksu karnego, to czyny zabronione popełniane z powodu uprzedzeń dotyczących przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub bezwyznaniowości. Szczegółowe wytyczne prowadzenia postępowań dotyczących tego typu przestępstw zostały określone w zaleceniach Prokuratora Generalnego z 5 marca 2025 r.

Policja od lat prowadzi szkolenia dla funkcjonariuszy zajmujących się przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami. Biuro Kryminalne KGP organizuje narady oraz warsztaty z udziałem ekspertów, takich jak przedstawiciele Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR), MSWiA, Prokuratury Krajowej czy innych specjalistów. W trakcie tych wydarzeń omawiane są prawne aspekty zwalczania przestępstw z nienawiści, zwłaszcza popełnianych w cyberprzestrzeni. Takie szkolenia służą podnoszeniu wiedzy i kompetencji zawodowych policjantów w zakresie zapobiegania mowie nienawiści, przestępstwom z nienawiści oraz szeroko pojętej ochronie praw człowieka i równego traktowania, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii antydyskryminacyjnych.

Dodatkowo, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie prowadzi specjalistyczny kurs dotyczący zapobiegania i zwalczania przestępstw z nienawiści. Kurs ten przygotowuje funkcjonariuszy do prowadzenia lokalnych szkoleń oraz poszerza ich wiedzę na temat zwalczania tego rodzaju przestępstw. Zajęcia prowadzą m.in. eksperci z ODIHR, Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji, Muzeum Historii Żydów Polskich Polin oraz prokuratorzy. Podczas kursu wykorzystywany jest podręcznik TAHCLE (*Training Against Hate Crime for Law Enforcement*, OBWE/ODIHR 2023).

Proponowane działania:

Wspieranie inicjatyw służących rozwijaniu oraz doskonaleniu kompetencji społecznych w zakresie cyberbezpieczeństwa, w tym z zakresu edukacji społecznej dotyczącej bezpiecznego korzystania z Internetu i urządzeń cyfrowych.

Wspieranie inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie cyberprzemocy oraz pomoc dla osób nią dotkniętych.

Kontynuacja szkoleń dla funkcjonariuszy Policji w oparciu o obowiązujące przepisy Kodeksu karnego oraz wytyczne Prokuratora Generalnego w sprawie *prowadzenia postępowań przygotowawczych o przestępstwa motywowane uprzedzeniami* z uwzględnieniem tematyki ochrony praw człowieka, równego traktowania i antydyskryminacyjnej.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji,

Mierniki realizacji:

Liczba inicjatyw z zakresu przeciwdziałania mowie nienawiści oraz przestępstwom z nienawiści (kampanie społeczne, szkolenia, konkursy, inne), obejmujących walkę z mową nienawiści w Internecie.

• **Przeciwdziałanie mowie nienawiści**

Aktualna sytuacja

Walka z przestępczością motywowaną nienawiścią stanowi priorytet Rządu i jest jednym z kluczowych zadań realizowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

(MSWiA) oraz Policję. Skala tego zjawiska jest na bieżąco monitorowana przez MSWiA na podstawie comiesięcznych danych przekazywanych przez Komendę Główną Policji. Dodatkowo, co roku przygotowywane są szczegółowe opracowania zgodne z wymaganiami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR), obejmujące nie tylko dane Policji, ale także Prokuratury i wymiaru sprawiedliwości, w tym informacje o szkoleniach dla policjantów, prokuratorów oraz sędziów.

MSWiA współpracuje z szeregiem organizacji pozarządowych zaangażowanych w przeciwdziałanie przestępstwom z nienawiści oraz zleca realizację zadań publicznych mających na celu zapobieganie i zwalczanie tego zjawiska. Są to między innymi szkolenia dla funkcjonariuszy, a także planowana kampania społeczna przeciwko mowie nienawiści.

Priorytetowe znaczenie walki z przestępstwami motywowanymi nienawiścią zostało podkreślone w priorytecie nr III Komendanta Głównego Policji, dotyczącym podniesienia efektywności działań Policji w celu realizacji oczekiwań społecznych, w ramach Priorytetów Komendanta Głównego Policji na lata 2021–2025. Przekłada się to między innymi na monitorowanie wszczętych i zakończonych postępowań przygotowawczych oraz wdrażanie szeregu inicjatyw mających na celu skuteczne zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie tego rodzaju przestępczości. W tym celu podejmowane są działania polegające na dostosowywaniu działań profilaktycznych Policji do zdiagnozowanych zagrożeń społecznych, w szczególności w obszarze mowy nienawiści, hejtu oraz przestępstw z nienawiści.

W Biurze Prewencji Komendy Głównej Policji został opracowany kolejny dokument strategiczny, systematyzujący i podkreślający wagę przeciwdziałania mowie nienawiści, hejtowi oraz przestępczości z nienawiści – „Plan działań Policji na lata 2022–2025 w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści, przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość oraz propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych”. Za realizację Planu odpowiada Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka oraz Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji.

Główne cele tego Planu to:

- ograniczanie skali mowy nienawiści (w tym hejtu w Internecie i mediach), która prowadzi do eskalacji nienawiści, aktów przemocy i nawoływania do przestępstw,
- systematyczna realizacja działań zmierzających do zapobiegania lub ograniczania przestępczości motywowanej nienawiścią, oparta o bieżącą diagnozę rodzaju i skali zagrożeń w środowiskach lokalnych,
- ograniczanie negatywnych postaw, dyskryminującego i upokarzającego traktowania oraz zakorzenionych stereotypów wobec różnych grup społecznych,
- współtworzenie atmosfery społecznej stanowczo potępiającej propagowanie ustrojów totalitarnych oraz przeciwdziałającej radykalizacji postaw, skutkujących aktami agresji lub wywołujących lęk i niepokój wśród mniejszości społecznych,
- redukcja w przestrzeni publicznej wszelkich form propagowania ustrojów totalitarnych i naruszania godności człowieka ze względu na różnice narodowościowe, etniczne, rasowe, wyznaniowe, bezwyznaniowość lub inne niezbywalne cechy.

Plan zawiera przykładowe formy działań profilaktycznych, określa grupy zaangażowane w realizację działań w obszarze zapobiegania hejtowi i przestępstwom z nienawiści oraz wskazuje

potencjalnych partnerów tych działań. W każdej Komendzie Wojewódzkiej/KSP zostali wyznaczeni koordynatorzy odpowiedzialni za organizację i realizację przedsięwzięć profilaktycznych w tym obszarze. Biuro Prewencji KGP organizuje corocznie seminaria szkoleniowe dla tej grupy odbiorców oraz wykładowców szkół policyjnych, które mają na celu podnoszenie wiedzy funkcjonariuszy na temat mowy nienawiści, hejtu i przestępstw motywowanych nienawiścią oraz wymianę dobrych praktyk i doświadczeń. Wśród zapraszanych wykładowców znajdują się eksperci posiadający szeroką wiedzę i doświadczenie w realizacji działań profilaktycznych w tym zakresie.

Zgodnie z założeniami Planu, każda Komenda Wojewódzka/KSP planuje do końca grudnia poprzedniego roku działania na kolejny rok w obszarze zapobiegania mowie nienawiści oraz przestępstwom z nienawiści i przekazuje harmonogram do Biura Prewencji KGP. Sprawozdania z realizacji tych zadań są przekazywane w systemie półrocznym i rocznym, stanowiąc jeden z elementów sprawozdawczości dotyczącej realizacji przez Policję działań profilaktycznych, wynikających z Priorytetów Komendanta Głównego Policji na lata 2021–2025. Biuro Prewencji KGP planuje jednocześnie opracowanie analogicznego dokumentu na lata 2026–2030, dostosowanego do aktualnej skali i charakteru zjawiska.

Warto podkreślić, że ochrona praw człowieka w Policji oparta jest na sieci policyjnych pełnomocników i członków zespołów ds. ochrony praw człowieka. Ich działania koncentrują się na profilaktyce zachowań dyskryminacyjnych w działaniach policjantów, co stanowi ważny element podnoszenia skuteczności w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości z nienawiści. Realizowane działania służą uwrażliwianiu policjantów i pracowników Policji na kwestie poszanowania godności, rozwijaniu empatii wobec wszystkich osób przebywających w Polsce oraz właściwemu przygotowaniu funkcjonariuszy do reagowania na incydenty i przestępstwa o podłożu nienawiści.

Istotnym elementem działań podejmowanych przez administrację publiczną jest systemowe wzmacnianie kompetencji sędziów i prokuratorów przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści oraz przestępstwom motywowanym uprzedzeniami. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury realizuje specjalistyczne szkolenia i kursy obejmujące m.in. problematykę kwalifikacji prawnej mowy nienawiści, standardy międzynarodowe ochrony praw człowieka (w szczególności orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej) oraz dobre praktyki w prowadzeniu postępowań w sprawach przestępstw motywowanych uprzedzeniami.

Proponowane działania:

- realizacja działań mających na celu zapobieganie przestępczości motywowanej nienawiścią;
- rozwój programów profilaktycznych skierowanych do różnych grup społecznych, zwłaszcza dzieci i młodzieży w celu uświadamiania o zagrożeniach związanych z mową nienawiści oraz promowanie wartości równości i niedyskryminacji;
- systematyczne monitorowanie mowy nienawiści oraz przestępstw motywowanych nienawiścią;
- kontynuacja szkoleń dla policjantów w zakresie rozpoznawania i reagowania na przypadki mowy nienawiści, co ma zwiększyć efektywność działań prewencyjnych;
- organizacja kampanii informacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o problematyce mowy nienawiści oraz promowanie postaw tolerancji i akceptacji;
- aktualizacja programów szkoleniowych Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury z uwzględnieniem zmian legislacyjnych, wyników krajowej oceny bazowej (*national baseline assessment*) oraz nowych form mowy nienawiści, w szczególności w środowisku cyfrowym;

- rozwijanie współpracy szkoleniowej przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury we współpracy z Policją, organizacjami społecznymi oraz środowiskami akademickimi w celu wymiany doświadczeń oraz ujednolicaniu praktyki stosowania prawa w sprawach dotyczących mowy nienawiści i przestępstw motywowanych nienawiścią.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury

Mierniki realizacji:

- Liczba inicjatyw z zakresu przeciwdziałania mowie nienawiści oraz przestępstwom z nienawiści (kampanie społeczne, szkolenia, konkursy, inne), ponadto liczba działań, spotkań i uczestników/odbiorców działań profilaktycznych zrealizowanych przez Policję (w skali roku), liczba szkoleń zrealizowanych w poszczególnych KWP/KSP w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego w obszarze zapobiegania mowie nienawiści, przestępstwom z nienawiści; liczba uczestników tych szkoleń (w skali roku).
- Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.

• Działania edukacyjne w zakresie równego traktowania w sporcie

Aktualna sytuacja

Równe traktowanie w sporcie oznacza zapewnienie wszystkim osobom, niezależnie od ich płci, rasy, wieku, narodowości, religii, pochodzenia etnicznego, wyznania, światopoglądu, niepełnosprawności czy orientacji seksualnej, równych szans i możliwości uczestnictwa oraz rozwoju. Obejmuje to m.in. dostęp do infrastruktury sportowej, sprzętu, finansowania czy szkoleń. Oznacza to eliminację dyskryminacji w sporcie, zarówno na poziomie zawodowym, jak i amatorskim.

Proponowane działania:

Kontynuacja działań edukacyjnych w zakresie równego traktowania w sporcie poprzez realizację szkoleń w ramach zarówno Akademii Zarządzania Sportem jak i Akademii Trenerskiej w latach 2026-2029.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Sportu i Turystyki

Mierniki realizacji:

Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.

- Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, wydanych przez OECD, w działalności Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu

Aktualna sytuacja

Państwa wdrażające Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej („Wytyczne OECD”) są zobowiązane do powołania Krajowych Punktów Kontaktowych OECD ds. odpowiedzialnego biznesu („KPK OECD”).

Główne zadania KPK OECD obejmują:

- upowszechnianie Wytycznych OECD oraz

- rozpatrywanie zawiadomień o potencjalnych naruszeniach Wytycznych OECD przez przedsiębiorstwa wielonarodowe.

Polski KPK OECD funkcjonuje w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej („MFIPR”) od 2016 r. i upowszechnia wśród polskich przedsiębiorstw oraz innych interesariuszy (związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, organizacje pozarządowe oraz środowisko akademickie) standardy odpowiedzialnego biznesu wypracowane przez OECD.

Głównym kanałem komunikacji polskiego KPK OECD jest jego strona internetowa prowadzona w języku polskim oraz w języku angielskim, na której znaleźć można m.in. polskie wersje Wytycznych OECD, informacje na temat działalności KPK OECD z informacjami o wydarzeniach i aktualnościach oraz linkami do raportów rocznych KPK OECD od 2016 r.; informację o procedurze postępowania przed KPK OECD, schemat procedury oraz formularz zawiadomienia o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD.

Upowszechnianie Wytycznych OECD wśród przedsiębiorców ma duże znaczenie ze względu na możliwość składania do KPK OECD zawiadomień o potencjalnych naruszeniach Wytycznych OECD przez przedsiębiorstwa. Należy zauważyć, że w ostatnich latach liczba zawiadomień składanych do sieci KPK OECD, które w skali globalnej działają w 52 krajach (w tym w Polsce), dotyczących rozdziału IV „Prawa człowieka” znacznie wzrosła.

Postępowania przed KPK OECD prowadzone są w oparciu o procedurę postępowania, w której wskazano m.in., że prowadząc sprawy wynikające z zawiadomień o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD, KPK OECD dąży do wzmacniania standardów odpowiedzialnego biznesu. Zgodnie z tymi standardami odpowiedzialne przedsiębiorstwo uczestniczy w rozwoju gospodarczym, środowiskowym i społecznym, dba o poszanowanie praw człowieka i środowisko naturalne, prowadzi dialog z interesariuszami oraz rzetelnie komunikuje o prowadzonych przez siebie działaniach.

Zgodnie z Wytycznymi OECD, edycja 2023 r., KPK OECD mogą publikować w swoich ocenach końcowych informacje na temat tego, czy dane przedsiębiorstwo przestrzegało lub nie przestrzegało Wytycznych OECD.

Proponowane działania:

W latach 2026-2029 realizacja ww. zadań Polskiego KPK OECD w zakresie upowszechniania standardów OECD dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej będzie kontynuowana i rozwijana, również w kontekście poszanowania praw człowieka, m.in. poprzez:

- a) prowadzenie działań edukacyjnych (webinaria, konferencje, spotkania z interesariuszami),
- b) prowadzenie strony internetowej KPK OECD oraz profilu na LinkedIn,
- c) prowadzenie analiz, badań lub opracowywanie ekspertyz.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Liczba przedsiębiorstw i innych podmiotów z otoczenia biznesu, którzy byli odbiorcami działań edukacyjnych KPK OECD.
- Liczba nowych publikacji oraz wpisów o charakterze edukacyjnym na stronie internetowej KPK OECD oraz na profilu na LinkedIn.

- Liczba badań, analiz, ekspertyz dotyczących znajomości standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej oraz rekomendowanych działań.

- **Działania informacyjne oraz wspierające przedsiębiorstwa w realizacji wymogów Ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze**

Aktualna sytuacja

W ramach działań na rzecz społecznego i ekonomicznego włączenia osób z niepełnosprawnościami, została uchwalona ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze, tzw. Polski Akt o Dostępności. Ustawa, która wdrożyła dyrektywę 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (*European Accessibility Act*, EAA), weszła w życie 28 czerwca 2025 r.

Ustawa reguluje uprawnienia polskich konsumentów w zakresie dostępności, zasady organizacji systemu nadzoru rynku nad dostępnością produktów i usług oraz szczegółowe wymogi dla przedsiębiorstw. Określa wymagania dostępności, które mają zastosowanie do najpowszechniejszych produktów i usług, takich jak komputery, smartfony, czytniki książek elektronicznych, terminale płatnicze oraz inne terminale samoobsługowe przeznaczone do świadczenia usług objętych ustawą, (bankomaty, automaty biletowe i do odprawy, interaktywne terminale informacyjne), usługi e-handlu, bankowości detalicznej, czy usługi cyfrowe w transporcie pasażerskim.

Stosowanie ustawy przyczyni się do poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami, ułatwiając im korzystanie ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności. Nie będzie to jednak możliwe bez właściwego zaangażowania podmiotów gospodarczych. Bez zaangażowania biznesu dostępność nie będzie nigdy pełna, a swoboda i samodzielność konsumentów pozostaną ograniczone.

Otwierając się na dostępność, polskie przedsiębiorstwa będą miały szansę uzyskać dostęp do ogromnego, dotąd często niezauważanego rynku konsumentów: osób z niepełnosprawnościami, ich przyjaciół i rodzin, seniorów i tych wszystkich klientów, którzy szukają wygody, intuicyjności w korzystaniu z produktów czy usług. Ze względu na trendy demograficzne rynek ten rośnie.

Od daty wejścia w życie ustawy przedsiębiorcy muszą wprowadzać na rynek produkty i oferować oraz świadczyć usługi, które spełniają wymagania dostępności określone w ustawie. Dzięki temu wiele produktów i usług powszechnego użytku stanie się bardziej przyjaznych, wygodnych i prostych w obsłudze. Odtąd również, co do zasady, wszystkie przedsiębiorstwa objęte ustawą muszą zapewniać dostępność swoich produktów i usług.

Jedynie w szczególnych okolicznościach przedsiębiorca będzie mógł skorzystać z przepisów pozwalających na zmniejszenie zakresu obowiązków dostępności. Stanie się tak, kiedy spełnienie któregoś z wymagań dostępności:

- byłoby nieproporcjonalnym obciążeniem finansowym,
- wiązałoby się z bardzo dużą zmianą właściwości produktu lub usługi.

Przedsiębiorca będzie mógł wtedy nie stosować takiego wymagania dostępności. Powinien jednak zapewnić, aby dana usługa lub dany produkt były dostępne w jak największym stopniu i stosować wymagania dostępności w takim zakresie, w jakim nie stanowią one nieproporcjonalnego obciążenia.

Co więcej, przedsiębiorca za każdym razem będzie musiał odpowiednio uzasadnić i udokumentować stosowanie takiego wyjątku. Będzie musiał zgłosić to wyłącznie odpowiedniemu organowi nadzoru rynku, który ma prawo zbadać, czy jest ono uzasadnione. Podstawowe obowiązki producentów wynikające z ustawy dotyczą:

- projektowania i wytwarzania produktów zgodne z wymaganiami dostępności określonymi w ustawie,
- dokonywania oceny zgodności produktu z wymaganiami dostępności na podstawie wewnętrznej kontroli produkcji i w tym celu sporządzania niezbędnej dokumentacji technicznej,
- przygotowywania deklaracji zgodności potwierdzającej zgodność produktu z wymaganiami dostępności oraz umieszczania na produkcie znaku CE,
- umieszczania na produktach wyraźnych informacji identyfikacyjnych i danych kontaktowych;
- dołączania do produktu zrozumiałej instrukcji i dostarczania informacji nt. bezpieczeństwa.

Proponowane działania:

Na lata 2026-2029 zaplanowano w MFiPR szereg działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych, w tym organizację konferencji, seminariów, webinarów, a także przygotowanie filmów, podręczników i wytycznych dla biznesu zawierających wyjaśnienia nowych obowiązków i praw wynikających z ustawy, jak również podkreślających wpływ przedsiębiorstw na poszanowanie praw człowieka w kontekście dostępności. Te działania są realizowane przede wszystkim przez MFiPR oraz Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zgodnie z obowiązkami tych instytucji określonymi w ustawie z 26 kwietnia 2024 r. – tzw. Polskim Akcie o Dostępności.

Szkolenia dla organów nadzorujących wdrażanie ustawy, przygotowanie ich do pełnienia zadań wspierane będą m.in. ze środków Funduszy dla Rozwoju Społecznego (FERS), podobnie jak szkolenia przedsiębiorców z branż objętych wymogami dyrektywy. Część zadań jest realizowanych również ze środków pomocy technicznej dla realizacji polityki spójności (Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich).

Ponadto w kolejnych latach kontynuowane będą działania wynikające z przepisów odrębnej ustawy regulującej kwestie dostępności w podmiotach publicznych – Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. W ramach realizacji przepisów ww. ustawy w 2025 r. będzie prowadzony kolejny proces raportowania stanu zapewniania dostępności w podmiotach publicznych w całym kraju. Rozwijane będą prace Rady Dostępności. Kontynuowana będzie także, prowadzana niezależnie od przepisów ustawy i koordynowana przez MFiPR, wielosektorowa współpraca podmiotów w ramach Partnerstwa na rzecz dostępności. Do Partnerstwa należy blisko 280 podmiotów, w tym w dużej mierze są to przedsiębiorcy.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Mierniki realizacji:

Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń oraz publikacji.

- **Wdrażanie regulacji w funduszach unijnych, które będą odnosić się do warunków podstawowych dotyczących Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych i Karty Praw Podstawowych**

Aktualna sytuacja

Głównym dokumentem określającym w szczególności cele i zakres możliwych do sfinansowania działań, instytucje odpowiedzialne za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie jest Umowa Partnerstwa („UP”) na lata 2021-2027. UP określa kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. Dokument stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów, które wraz z UP tworzą spójny system dokumentów programowych polityki spójności w perspektywie 2021-2027 w Polsce.

W perspektywie finansowej na lata 2021-2027 realizowane są następujące programy:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko;
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG);
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS);
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy;
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej;
- Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową;
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich;
- 16 programów regionalnych;
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

W realizacji programów i projektów polityki spójności mają zastosowanie przepisy rozporządzeń unijnych (pięć rozporządzeń PE i Rady UE, składających się na pakiet legislacyjny dla polityki spójności na lata 2021–2027) oraz właściwe przepisy krajowe. Przepisy krajowe zawierające zasady wdrażania programów i projektów polityki spójności zostały uregulowane w ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Polityka spójności na lata 2021-2027 zakłada, że aby móc korzystać z jej środków, państwa członkowskie muszą spełnić określone warunki.

Jednym z warunków podstawowych, wynikających z rozporządzenia ogólnego², jest istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych („KPON”), które zawierają: 1) cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania; 2) rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności; 3) rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.

Warunkiem podstawowym wynikającym z rozporządzenia ogólnego jest również skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych. Brzmienie warunku dotyczy „istnienia skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej („KPP”), które obejmują:

1. ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami KPP;
2. rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.”

W celu spełnienia tych warunków na poziomie horyzontalnym przygotowano **„Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027”**, zawierające wymagania dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych.

Do Wytycznych wprowadzono także procedury służące włączaniu zapisów KPON oraz KPP do praktyki wdrażania programów (zał. nr 3 oraz 4 Wytycznych). Procedury zapewniają skuteczne mechanizmy składania podejrzeń o naruszenia KPON i KPP. Wytyczne określają również podstawowe obowiązki informacyjne, jakie muszą spełniać instytucje dysponujące środkami i beneficjenci w zakresie KPON i KPP.

Wytyczne służą również realizacji dwóch zasad horyzontalnych przez instytucje systemu wdrażania: zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości kobiet i mężczyzn.

W ich treści zaznaczono konieczność zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na różne przesłanki w procesach związanych z planowaniem, wyborem, wydatkowaniem czy kontrolą funduszy UE. W szczególności kładą nacisk na zapewnienie, by wszelkie działania finansowane z programów mogły służyć czy umożliwiać swobodne z nich korzystanie także osobom z niepełnosprawnościami. W dokumencie wskazano także, że na każdym poziomie działań zostaną zaplanowane mechanizmy pozwalające na realizację zasady równości kobiet i mężczyzn.

Wytyczne w odniesieniu zarówno do KPP, KPON, jak i dwóch wspomnianych zasad równościowych wymagają kryteriów wyboru projektów, które będą weryfikowały czy dana operacja spełnia ww. zasady i warunki podstawowe. Projekty muszą wykazać spełnianie

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

standardu minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach EFS+ (załącznik nr 1), a także standardów dostępności (załącznik nr 2).

Zasady równościowe mają także zastosowanie we wdrażaniu **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności**.

Podstawą realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania odporności. Zgodnie z art. 3 ww. rozporządzenia, zakres stosowania Instrumentu odnosi się do obszarów polityki o znaczeniu europejskim, podzielonych na sześć filarów. Jednym z filarów jest inteligentny, zrównoważony wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu, w tym spójność gospodarcza, miejsca pracy, produktywność, konkurencyjność, badania naukowe, rozwój i innowacje, a także dobrze funkcjonujący rynek wewnętrzny z silnymi MŚP. W trakcie sporządzania sprawozdań, o których mowa w art. 16 ww. rozporządzenia (sprawozdania KE na postawie sprawozdań państw), zawierających ocenę stopnia, w jakim realizacja planów odbudowy i zwiększania odporności pozostaje zgodna z zakresem stosowania ww. rozporządzenia i przyczynia się do realizacji jego celu ogólnego zgodnie z sześcioma filarami, weryfikowane jest również, w jaki sposób plany odbudowy i zwiększania odporności przeciwdziałają nierówności między kobietami i mężczyznami.

Obowiązek ten został przeniesiony do wytycznych horyzontalnych przekazanych resortom realizującym KPO 23 września 2021 r., zgodnie z którymi każda z instytucji zaangażowanych w realizację Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności musi zapewniać stosowanie zasad horyzontalnych UE, w tym m.in.: zasadę równości szans i niedyskryminacji, zasadę równości szans kobiet i mężczyzn oraz długoterminowego wpływu na wydajność i odporność gospodarki UE.

Proponowane działania

Podobnie jak w minionych latach, projekty realizowane w okresie 2026-2029 w ramach programów krajowych i regionalnych będą musiały przyczyniać się do wyrównywania szans różnych grup docelowych i tym samym być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i Unii Europejskiej.

Podejmowane będą działania zmierzające do wypełnienia dwóch horyzontalnych warunków podstawowych dotyczących KPPON i KPP.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

Spełnienie przez Polskę horyzontalnych warunków podstawowych dla perspektywy finansowej 2021-2027, które dotyczą:

1. Skutecznego stosowanie i wdrażania Karty praw podstawowych.
2. Wdrażania i stosowania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.

Uznanie spełnienia warunku przez KE odbyło się jednorazowo, zatem generowanie danych do raportów dotyczyć będzie jednorazowego faktu uznania warunków za spełnione przez KE.

- **Działania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus**

Aktualna sytuacja

➤ Działania wspierające inkluzywne zatrudnienie i przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy

W programie Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego („FERS”) współfinansowanym ze środków EFS+ i w 16 programach regionalnych zarządzanych przez samorządy województw w części finansowanej ze środków EFS+ jest realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, integracji społecznej, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, zapewnienia opieki nad dziećmi, rozwoju usług społecznych.

Ważnym działaniem na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest tzw. zatrudnienie wspomagane, wspierane ze środków FERS.

Zatrudnienie wspomagane jest realizowane w FERS dwuetapowo:

- w pierwszej kolejności zaplanowano interwencję o charakterze koncepcyjno-organizacyjnym przygotowującą system, w tym sieć agencji zatrudnienia wspomagane, do wspierania osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy,
- w drugiej – pilotaż narzędzia.

W kolejnych latach realizacji programu FERS kontynuowane będą działania w **obszarze Klubów Rozwoju Cyfrowego** (kontynuacja funkcjonowania pilotażowych Klubów, ewaluacja ich działania, upowszechnianie rozwiązania w całej Polsce).

W oparciu o model wypracowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój („POWER”), w programie FERS powstanie kolejnych 285 **Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą** („SCWEW”). Realizowane będą także działania wspierające poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Dodatkowo, na poziomie regionalnym prowadzone będą działania w obszarze dalszego rozwoju edukacji włączającej.

W ramach regionalnych programów dofinansowane będzie wsparcie szkoleniowe oraz działania budujące aktywność edukacyjną osób indywidualnych, ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji.

W niektórych programach regionalnych przewiduje się także wdrożenie działań w zakresie **przeciwdziałania dyskryminacji na rynku pracy**, w tym wsparcie pracodawców w obszarze równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy, wsparcie pracodawców w procesie integracji cudzoziemców na rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy warunków pracy w kontekście godzenia życia zawodowego z prywatnym.

Wzmocnienie dialogu społecznego w obszarze **przeciwdziałania dyskryminacji na rynku pracy** pozwoli na wypracowanie i upowszechnienie przez partnerów społecznych kilkudziesięciu rekomendacji (dobrych praktyk) do wykorzystania bezpośrednio w przedsiębiorstwach lub opracowanie rozwiązań systemowych (legislacyjnych), które zostaną przedłożone stronie rządowej jako stanowisko organizacji partnerów społecznych, celem prawnego uregulowania wybranych kwestii.

Wsparcie pracodawców w obszarze równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy realizowane będzie poprzez opracowanie i wdrożenie modeli wsparcia uwzględniających kwestie zapewnienia równych szans wszystkim uczestnikom rynku pracy. W ramach tych przedsięwzięć zaplanowano opracowanie modeli, które skierowane będą m.in. do pracodawców, kobiet rozwijających kompetencje liderskie oraz rodziców i opiekunów osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

W ramach FERS zaplanowano też szereg działań związanych ze **wspieraniem pracodawców zatrudniających cudzoziemców**, w tym m.in. zapewnienie wszechstronnego dostępu do informacji oraz analizę działań rekrutacyjnych i stworzenie rekomendacji dla administracji rządowej w zakresie wspierania rzetelnych i odpowiedzialnych pracodawców.

Ze środków EFS+ na poziomie regionalnym przewidziane jest m.in. **wspieranie migrantów** oraz pracodawców w procesie integracji cudzoziemców na rynku pracy.

Kontynuowane będą także inne działania, które nie są kierowane do pracodawców, lecz w inny sposób pozytywnie wpływają na kwestię równości szans na rynku pracy. Jest to m.in. upowszechnianie instytucji opieki nad najmłodszymi dziećmi poprzez tworzenie nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania. Będzie to realizowane poprzez wdrażanie programu Aktywny Maluch, łączącego w sobie różne źródła finansowania (w tym EFS+ w ramach FERS), który docelowo pozwoli na powstanie ponad 102 tys. nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i dofinansuje ich funkcjonowanie przez pierwsze 3 lata.

➤ **Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej**

Ważnym elementem planowanych działań w ramach EFS+ w okresie 2021-27 jest także **wsparcie podmiotów ekonomii społecznej**. Zgodnie z polskim prawodawstwem przedsiębiorczość społeczna koncentruje się szczególnie na reintegracji społecznej i zawodowej osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz realizacji usług społecznych korzystając z kooperatywnych form prowadzenia przedsiębiorstwa – np. spółdzielni. Celem przedsiębiorczości społecznej jest rozwiązywanie problemów społecznych i środowiskowych poprzez innowacyjne podejście biznesowe. W ten sposób wsparcie podmiotów ekonomii społecznej stanowi wkład w pozytywne oddziaływanie na prawa człowieka w kontekście działalności gospodarczej. Wsparcie to może być realizowane zarówno przez administrację (czego przykładem są działania opisane poniżej), jak i przez same przedsiębiorstwa społeczne i biznes (dzielenie się wiedzą, doświadczeniami, tworzenie przestrzeni dla innowatorów, a przede wszystkim włączanie podmiotów ekonomii społecznej w łańcuch dostaw przedsiębiorstw) oraz poprzez tworzenie partnerstw międzysektorowych.

W programach regionalnych oferowane są usługi wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, w tym dofinansowanie tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w przedsiębiorstwach społecznych. Wsparcie to realizowane jest ze środków EFS+ w projektach ośrodków wspierania ekonomii społecznej („OWES”), które podlegają akredytacji ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego (obecnie MRPiPS).

W programie FERS oferowane są preferencyjne instrumenty zwrotne dla podmiotów ekonomii społecznej – w programie zostanie zrealizowanych ponad 800 inwestycji dla podmiotów ekonomii społecznej, dzięki czemu powstanie co najmniej 800 nowych miejsc pracy. Wspierane będzie sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć o charakterze biznesowym, rozwijanie kompetencji menadżerów przedsiębiorstw społecznych.

Szczególne znaczenie ma także wsparcie samoorganizacji przedsiębiorstw społecznych w celu umożliwienia tym podmiotom stworzenia struktur, które lepiej będą reprezentować ich interesy

i umożliwiać bardziej efektywny dialog z innymi sektorami, w tym z administracją publiczną. Innym obszarem wsparcia, ważnym z punktu widzenia celów stawianych w dokumencie, jest mechanizm pn.: „Premia Społeczna”, czyli wsparcie dla jednostek samorządu terytorialnego („JST”), które zdecydują się zlecić lub powierzyć realizację usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej. Z jednej strony działanie to rozwija współpracę JST z podmiotami ekonomii społecznej, budując partnerskie relacje między sektorem ekonomii społecznej, a JST. Z drugiej strony przyczynia się do zwiększania dostępności usług społecznych świadczonych w środowisku w sposób zdeinstytucjonalizowany.

➤ **Wsparcie na rzecz dostępności³**

W programie FERS planowane są w szczególności dalsze działania służące budowie stabilnego systemu zapewniania dostępności w wielu dziedzinach (m. in. kulturze, transporcie, edukacji, ochronie zdrowia, cyfryzacji) poprzez m.in. wprowadzenie pożyczek na poprawę dostępności dla przedsiębiorców, poprawę dostępności obiektów i usług jednostek samorządu terytorialnego, zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami lepszego dostępu do instytucji kultury, turystyki czy szkolnictwa wyższego, rozwój edukacji włączającej, poprawę dostępności placówek ambulatoryjnej opieki specjalistycznej („AOS”) czy gabinetów stomatologicznych, a także wsparcie systemowego wdrażania dostępności cyfrowej oraz zwiększenie liczby ekspertów ds. dostępności cyfrowej poprzez realizację przez Ministerstwo Cyfryzacji projektu pt. „Systemowe kształcenie specjalistek i specjalistów ds. dostępności cyfrowej”, przygotowanie narzędzia opartego na sztucznej inteligencji wspierającego przygotowywanie treści dostępnych cyfrowo, a także poprzez rekomendacje i katalog dobrych praktyk w zakresie zapewniania i wdrażania dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych przygotowane w ramach projektu Sieć dostępności cyfrowej – wsparcie systemowego wdrażania dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych.

Proponowane działania:

W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus realizowane będą działania sprzyjające m.in. inkluzywnemu zatrudnieniu, które będą kierowane zarówno do osób objętych wsparciem – poprzez projekty szkoleniowe, z zakresu edukacji włączającej, zwiększające mobilność osób z niepełnosprawnościami oraz równość szans na rynku pracy, w tym poprzez instrument zatrudnienia wspomaganego, jak i do przedsiębiorstw – wsparcie pracodawców w obszarze równości kobiet i mężczyzn oraz integracji cudzoziemców na rynku pracy, a także wsparcie pracodawców we wdrażaniu dostępności.

Ważnym elementem planowanych działań będzie także wsparcie podmiotów ekonomii społecznej.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

³ Wsparcie ukierunkowane na rzecz dostępności zaplanowano również w krajowym programie współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - EFRR (Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki - FENG). W ramach FENG realizowane są konkursy dotyczące projektów na rzecz dostępności w działaniu 1.1 Ścieżka SMART - nabór tematyczny Dostępność. Wsparcie w ramach ww. konkursów skierowane jest na realizację kompleksowych projektów przedsiębiorstw dotyczących prowadzenia B+R i wdrażania innowacji oraz uzupełniająco uwzględniających - rozwój infrastruktury B+R, internacjonalizację, rozwój kompetencji pracowników i osób zarządzających przedsiębiorstwem oraz cyfryzację i zazielenianie działalności przedsiębiorstw. Celem konkursów jest zaspokojenie potrzeb istotnie przyczyniających się do zwiększenia dostępności, rozumianej jako zniesienie co najmniej jednej lub więcej barier występujących np. w przestrzeni fizycznej (w tym budynkach, urządzeniach), rzeczywistości cyfrowej, systemach informacyjno-komunikacyjnych, produktach, usługach i procesach.

Mierniki realizacji:

- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych usługą zatrudnienia wspomaganego w ramach programu (projekt FERS).
- Liczba inwestycji dla podmiotów ekonomii społecznej (miernik zasilany projektami FERS).
- Liczba miejsc pracy stworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (miernik zasilany projektami OWES w programach regionalnych).

- **Transpozycja unijnej dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju do polskiego porządku prawnego**

Aktualna sytuacja

Unia Europejska przyjęła dyrektywę 2024/1760 w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju („CSDD”), która weszła w życie 25 lipca 2024 r.

Dyrektywa nakłada na największe przedsiębiorstwa obowiązek należytej staranności w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych w celu ograniczania negatywnych skutków. Jej celem jest zwiększenie odpowiedzialności i rozliczalności przedsiębiorstw za negatywne skutki prowadzonej przez nie działalności, jak również poprawa dostępu do środków ochrony prawnej dla osób i podmiotów dotkniętych negatywnymi skutkami, powstałymi w wyniku działalności przedsiębiorstw. Do przepisów włączona została odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstw za negatywne skutki, pod konkretnymi warunkami, a także podleganie karom pieniężnym za naruszenie obowiązków w zakresie należytej staranności.

Zarówno Komisja Europejska, jak i państwa członkowskie będą wdrażać szereg działań wspierających przedsiębiorstwa we wdrażaniu dyrektywy CSDD, takich jak między innymi wydawanie wytycznych dotyczących różnych aspektów wdrażania należytej staranności. Państwa członkowskie będą zobowiązane także do powołania odpowiednich organów nadzorczych, które będą m.in. wszczynać z urzędu postępowania, przeprowadzać inspekcje w przedsiębiorstwach, nakazywać zaprzestania naruszeń przepisów, jak również nakładać kary pieniężne.

24 lutego 2026 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła pakiet uproszczeniowy Omnibus I, zmieniający przepisy dyrektywy CSDD. Celem zmian jest redukcja obciążeń administracyjnych dla europejskich przedsiębiorstw, zapewnienie więcej czasu na przygotowanie się do nowych obowiązków oraz przyczynienie się do wzrostu konkurencyjności europejskiej gospodarki.

W ramach rozpoczęcia przygotowań do transpozycji Ministerstwo Rozwoju i Technologii, posiadające w swojej właściwości prowadzenie dyrektywy CSDD, we wrześniu 2025 roku ogłosiło prekonsultacje dotyczące transpozycji dyrektywy CSDD dla resortów oraz interesariuszy, w tym przedsiębiorstw podlegających pod obowiązki dyrektywy.

Proponowane działania:

Rząd RP prowadzi prace nad transpozycją dyrektywy CSDD do polskiego porządku prawnego z uwzględnieniem zmian przyjętych w ramach pakietu Omnibus I.

Dla zapewnienia przejrzystości i pewności prawa, jak i zaadresowania potrzeb interesariuszy w tym przedsiębiorstw, Ministerstwo Rozwoju i Technologii prowadzi prace przygotowawcze służące zaprojektowaniu przepisów ustawowych mających na celu transpozycję dyrektywy CSDD do polskiego porządku prawnego.

Ważnym działaniem będzie również rozpowszechnianie przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii wiedzy o nowych obowiązkach dotyczących należytej staranności oraz dobrych praktyk stosowania przepisów wśród interesariuszy, z uwzględnieniem zmian wynikających z pakietu Omnibus I.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Mierniki realizacji:

Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń na temat należytej staranności.

Wytyczna 4.

Państwa powinny podejmować dodatkowe kroki w celu zapewnienia ochrony przed naruszaniem praw człowieka przez przedsiębiorstwa będące własnością państwa lub przez nie kontrolowane lub też takie, które korzystają z istotnego wsparcia lub usług instytucji państwowych, takich jak agencje udzielające kredytów eksportowych, rządowych ubezpieczeń inwestycji lub gwarancji, w tym poprzez wymaganie tam, gdzie jest to właściwe, zachowanie należytej staranności w zakresie przestrzegania praw człowieka.

- **Poprawa znajomości zagadnień z obszaru biznesu i praw człowieka i ich stosowania w praktyce biznesowej**

Aktualna sytuacja

Znajomość zagadnień z obszaru biznesu i praw człowieka w spółkach Skarbu Państwa oraz wdrażanie tej wiedzy w praktyce wymagają dalszego rozwijania. Celem jest, aby spółki te, ze względu na skalę swojego oddziaływania w sferze społecznej i gospodarczej, mogły odgrywać wiodącą rolę w zakresie stosowania najwyższych standardów odpowiedzialności biznesowej i stanowić przykład dobrych praktyk dla innych przedsiębiorstw w Polsce.

Proponowane działania

Podjęcie działań podnoszących wiedzę osób zarządzających w spółkach Skarbu Państwa nt. zagadnień z obszaru biznesu oraz praw człowieka i podnoszących umiejętności w stosowaniu należytej staranności w obszarze praw człowieka.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Aktywów Państwowych, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Mierniki realizacji:

Liczba szkoleń i innych form mających na celu podniesienie wiedzy i umiejętności.

- **Wsparcie przedsiębiorców przez polskie placówki dyplomatyczne**

Aktualna sytuacja

Wsparcie przedsiębiorców przez placówki dyplomatyczne było realizowane m.in. poprzez współpracę w oparciu o podpisane 8.10.2020 r. „Porozumienie między Ministerstwem Spraw Zagranicznych a Polską Agencją Inwestycji i Handlu S.A.” ws. współpracy w realizacji zadań z zakresu promocji polskiej gospodarki za granicą.

W Porozumieniu nawiązano do Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka wskazując, że osoby wykonujące czynności związane z udzielaniem wsparcia przedsiębiorcy są zobowiązane przestrzegać Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka, a w szczególności uświadamiać przedsiębiorcom nie tylko, jakie są szanse i perspektywy rozwoju współpracy gospodarczej, ale także jakie mogą być wynikające z niej zagrożenia.

Proponowane działania

Kontynuacja wspierania przedsiębiorców przez polskie placówki zagraniczne z uwzględnieniem Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba wspieranych przedsiębiorców.

Wytuczna 5.

Państwa powinny sprawować właściwy nadzór w celu wypełnienia swoich międzynarodowych zobowiązań w zakresie ochrony praw człowieka, kiedy zawierają kontrakty z przedsiębiorstwami świadczącymi usługi mogące oddziaływać na korzystanie z praw człowieka lub gdy uchwalają przepisy dotyczące takich przedsiębiorstw.

- **Przygotowanie przez polskie placówki zagraniczne Mapy ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu oraz Katalogów dobrych praktyk**

Aktualna sytuacja

Ambasady RP uaktualniają cyklicznie Mapy ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu w krajach urzędowania oraz Katalogi dobrych praktyk.

Raz do roku wszystkie Ambasady przesyłają uaktualnione Mapy i Katalogi zarówno do Centrali MSZ, jak i do innych polskich placówek na terenie kraju urzędowania (Konsulaty Generalne i Instytuty Polskie).

Dokumenty są umieszczane na wewnętrznej stronie internetowej MSZ (Intranet) w dziale Diplopedia w zakładce Witryny Państw jako materiał informacyjny dostępny dla pracowników MSZ oraz dla osób wyjeżdżających na placówki.

Proponowane działania

Kontynuacja przygotowania Map ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu oraz katalogów dobrych praktyk

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba ambasad RP, które przygotowały w danym roku zaktualizowaną Mapę ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu w krajach urzędowania oraz Katalog dobrych praktyk.

Wytyczna 6.

Państwa powinny promować poszanowanie praw człowieka przez przedsiębiorstwa, z którymi zawierają transakcje handlowe.

• Promocja zrównoważonych zamówień publicznych

Aktualna sytuacja

Przepisy ustawy – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1320) umożliwiają zamawiającym wykorzystanie zamówień publicznych jako narzędzia wsparcia celów innych polityk, w tym także celów polityki społecznej. Realizacja celów społecznych w zamówieniach publicznych odbywa się poprzez wdrażanie koncepcji społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, które uwzględniają aspekty społeczne, takie jak: włączenie społeczne, równość szans, promocja godnej pracy, kryteria zrównoważonego rozwoju, uwzględniające kwestię sprawiedliwego handlu, dostępność i projektowanie dla wszystkich i które mogą być brane pod uwagę przez zamawiających na poszczególnych etapach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Rozwiązania o charakterze społecznym z ustawy Prawo zamówień publicznych pośrednio przekładają się także na możliwość uwzględniania kwestii poszanowania praw człowieka w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.

Efektywna realizacja celów społecznych poprzez zamówienia publiczne, oprócz odpowiednich podstaw prawnych do stosowania aspektów społecznych w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, wymaga również prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu upowszechnianie społecznych zamówień publicznych wśród uczestników rynku zamówień publicznych.

Proponowane działania

W okresie 2026-2029 Urząd Zamówień Publicznych planuje organizację szkoleń popularyzujących uwzględnianie aspektów społecznych w ramach postępowań o udzielenie zamówienia publicznego oraz organizację ogólnopolskiej konferencji poświęconej tematyce społecznych zamówień publicznych.

W ramach działalności informacyjno-edukacyjnej Urząd Zamówień Publicznych planuje utrzymanie i bieżącą aktualizację zakładki „Społeczne zamówienia publiczne” na swojej stronie internetowej. Zakładka ta zawiera informacje na temat stosownych przepisów prawnych, orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej, jak również poradniki, wytyczne, przykłady dobrych praktyk oraz wzorcowe zapisy do dokumentacji zamówienia w zakresie społecznych zamówień publicznych, jak i kwestii powiązanych z tym zagadnieniem, w tym m.in. zagadnieniem społecznej odpowiedzialności biznesu oraz praw człowieka.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Urząd Zamówień Publicznych

Mierniki realizacji:

Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami z zakresu zrównoważonych zamówień publicznych.

• Uwzględnienie Wytycznych ONZ w zamówieniach publicznych oraz procedurach zawierania umów przez MSZ

Aktualna sytuacja

MSZ wprowadziło odniesienia do Wytycznych ONZ w procedurach udzielania zamówień publicznych oraz zawierania umów.

W ramach szkoleń z przepisów *Prawa zamówień publicznych*, organizowanych dla kierowników administracyjno-finansowych placówek zagranicznych, sygnalizowane są kwestie związane z Wytycznymi ONZ, w tym zalecenia dotyczące stosowania aspektów społecznych, środowiskowych i innowacyjnych w zamówieniach.

W Intranecie MSZ zamieszczono linki do tekstu Wytycznych ONZ (w języku polskim i angielskim) oraz przykładowe wzory umów, wraz z zaleceniami co do formułowania zapisów zgodnych z Wytycznymi ONZ.

Proponowane działania

Kontynuacja działań mających na celu upowszechnianie stosowania w procedurach udzielania zamówieniach publicznych aspektów społecznych oraz kryteriów tzw. zrównoważonych zamówień zapewniających ochronę środowiska, postęp społeczny oraz wsparcie rozwoju ekonomicznego. Realizując cele polityki społecznej w ramach zamówień publicznych MSZ stosuje m.in. zasady polityki zakupowej państwa, kryteria jakościowe, zasadę efektywności ekonomicznej, uwzględniającą rodzaj i wartość zamówienia analizę potrzeb i wymagań. Stosowne wymagania wynikają w szczególności z dokumentów zamówienia takich jak specyfikacje warunków zamówienia, opis potrzeb i wymagań przygotowywanych pod potrzeby konkretnych zamówień publicznych.

Uwzględnianie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w wytycznych do zawierania umów przez MSZ oraz placówki zagraniczne.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba zamówień publicznych uwzględniających aspekty społeczne, środowiskowe i innowacyjne.

WSPIERANIE POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA PRZEZ BIZNES NA OBSZARACH DOTKNIĘTYCH KONFLIKTEM

Wytyczna 7.

W związku z tym, że ryzyko poważnych naruszeń praw człowieka na obszarach dotkniętych konfliktem jest zwiększone, państwa powinny pomagać w dopilnowaniu, by przedsiębiorstwa działające w takim otoczeniu nie brały udziału w takich naruszeniach, między innymi poprzez:

- (a) współpracę z przedsiębiorstwami na jak najwcześniejszym etapie, by pomóc im zidentyfikować zagrożenia dla praw człowieka związane z ich działalnością i relacjami biznesowymi oraz pomóc w unikaniu i łagodzeniu takiego ryzyka;
- (b) zapewnianie przedsiębiorstwom odpowiedniej pomocy w ocenie i radzeniu sobie z podwyższonym ryzykiem naruszenia praw człowieka, zwracając szczególną uwagę na przemoc związaną z płcią i przemoc seksualną;
- (c) odmawianie dostępu do publicznego wsparcia i usług przedsiębiorstwom biorącym udział w poważnych naruszeniach praw człowieka i odmawiającym współpracy w celu zmiany tej sytuacji;
- (d) dopilnowanie, by ich aktualna polityka, prawodawstwo, przepisy i ich egzekwowanie były skuteczne w walce z ryzykiem udziału biznesu w poważnych naruszeniach praw człowieka.

- **Promowanie Dokumentu z Montreux w sprawie istotnych międzynarodowych zobowiązań prawnych i dobrych praktyk państw związanych z działaniem prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich w trakcie konfliktu zbrojnego oraz Międzynarodowego kodeksu postępowania prywatnych dostawców usług ochrony**

Aktualna sytuacja

MSZ podjęło działania mające na celu promowanie wśród podmiotów zakontraktowanych do ochrony polskich placówek dyplomatycznych znajomości i stosowania zarówno Międzynarodowego kodeksu postępowania prywatnych dostawców usług ochrony (*International Code of Conduct for Private Security Service Providers, ICoC*) i zawartych w nim zasad, jak i Dokumentu z Montreux w sprawie istotnych międzynarodowych zobowiązań prawnych i dobrych praktyk państw związanych z działaniem prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich w trakcie konfliktu zbrojnego - dokumentu międzyrządowego, którego celem jest promowanie poszanowania międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka przez prywatne firmy wojskowe i ochroniarskie.

MSZ zwróciło się do placówek zagranicznych, które w planie finansowym na 2022 r. otrzymały środki na zakup usług w zakresie ochrony osób i mienia świadczonych przez podmioty miejscowe, aby w ramach propagowania ICoC oraz Dokumentu z Montreux, przekazały powyższe dokumenty firmom, z którymi zawarły umowy. Dokumenty były przekazywane podczas spotkań z przedstawicielami firm bądź drogą mailową, z sugestią zapoznania się. Większość firm odniosła się pozytywnie do inicjatywy placówek. Zadanie propagowania Kodeksu postępowania oraz Dokumentu z Montreux zostało wpisane do wzorcowego Katalogu Dobrych Praktyk dla Placówek zagranicznych w zakresie biznesu i praw człowieka.

Proponowane działania

Kontynuacja promowania wśród podmiotów zakontraktowanych do ochrony polskich placówek dyplomatycznych znajomości ICoC i stosowania zawartych w nim zasad oraz Dokumentu z Montreux.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba podmiotów, którym przekazano ICoC oraz Dokumentu z Montreux.

- **Uwzględnianie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw Człowieka w procedurach eksportu uzbrojenia i sprzętu wojskowego**

Aktualna sytuacja

MSZ uwzględnia Wytyczne ONZ w toku realizacji procedury opiniowania wniosków o udzielenie zgody na eksport uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zgodnie z art. 12 oraz 12 a. ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz art. 88 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym. Kryterium uwzględnianym podczas oceny wniosków dotyczących udzielenia zezwoleń eksportowych jest m.in. ocena ryzyka, czy przeznaczone do wywozu uzbrojenie mogłoby zostać użyte do działań stanowiących naruszenie międzynarodowego prawa humanitarnego lub udzielenie zezwolenia miałoby negatywny wpływ na poszanowanie praw człowieka.

Proponowane działania

Uwzględnianie Wytycznych ONZ w toku realizacji procedury opiniowania wniosków o udzielenie zgody na eksport uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba rozpatrzonych wniosków o udzielenie zgody na eksport ocenionych pod względem zgodności z Wytycznymi ONZ.

Wytyczna 8.

Państwa powinny zapewnić, by ministerstwa, agencje rządowe i inne instytucje państwowe kształtujące praktykę biznesową były świadome zobowiązań państwa w zakresie praw człowieka i przestrzegały ich podczas wypełniania swoich zadań, między innymi poprzez zapewnienie tym instytucjom właściwej informacji, szkoleń i wsparcia.

- **Edukacja administracji publicznej i wymiaru sprawiedliwości w obszarze biznesu i praw człowieka**

Aktualna sytuacja

Obecny poziom świadomości oraz wiedzy w zakresie relacji biznesu i praw człowieka wśród przedstawicieli administracji publicznej pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz części instytucji kontrolnych jest zróżnicowany. Zdarzają się trudności w pełnym zrozumieniu tego obszaru, co może prowadzić do wyzwań związanych ze spójnością regulacji krajowych i międzynarodowych.

Proponowane działania

Opracowanie i wdrożenie działań edukacyjnych poprawiających sytuację w zakresie biznesu i praw człowieka i przyczyniających się do zapewnienia spójności polityk i regulacji.

Działania mające usunąć sprzeczności wynikające z różnych aktów prawnych, np. RODO a Akt o Sztucznej Inteligencji.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Rozwoju i Technologii, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury

Mierniki realizacji:

Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.

- **Integracja Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka we współpracy rozwojowej**

Aktualna sytuacja

Wytyczne ONZ znajdują obecnie odzwierciedlenie w kluczowych dokumentach strategicznych polskiej współpracy rozwojowej, w tym w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej 2021-2030 „Solidarność dla rozwoju” oraz corocznych planach współpracy rozwojowej opracowanych na jego podstawie.

Departament Współpracy Rozwojowej MSZ informuje podmioty realizujące projekty pomocowe o konieczności ich przestrzegania. Wytyczne ONZ są elementem oceny monitoringu i ewaluacji projektów finansowanych ze środków budżetu państwa.

Proponowane działania

Departament Współpracy Rozwojowej MSZ będzie kontynuował rozpowszechnianie oraz wdrażanie Wytycznych ONZ. Stosowne odniesienia pozostają w kluczowym dokumencie z zakresu polskiej pomocy rozwojowej, tj. w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej 2021-2030 „Solidarność dla Rozwoju”. Będą również umieszczane we wszystkich rocznych planach współpracy rozwojowej oraz przygotowywanych strategiach współpracy rozwojowej dla krajów priorytetowych.

Wzorem lat ubiegłych, Wytyczne ONZ będą stałym elementem brany pod uwagę przy ocenie, akceptacji oraz w toku wdrażania projektów pomocowych, a także podczas prowadzenia monitoringu i ewaluacji projektów. Podmioty biorące udział w realizacji współpracy rozwojowej będą nadal instruowane o konieczności ich przestrzegania. Obowiązywać będą również aktualizowane co roku *Wytyczne w sprawie realizacji projektów z zakresu współpracy rozwojowej za pośrednictwem placówek zagranicznych*.

Na stronie internetowej dedykowanej polskiej pomocy rozwojowej, oprócz linku do pełnego tekstu Wytycznych ONZ, planowane jest ponadto zamieszczenie informacji o kolejnej edycji *Krajowego Planu Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka*.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

- Liczba dokumentów strategicznych i planistycznych uwzględniających Wytyczne ONZ.
- Liczba projektów ocenionych pod kątem zgodności z Wytycznymi ONZ.
- Liczba podmiotów poinformowanych/przeszkolonych w zakresie Wytycznych ONZ.
- Liczba publikacji/aktualizacji dotyczących Wytycznych ONZ na stronie MSZ.

- **Szkolenia przedwyjazdowe z zakresu biznesu i praw człowieka dla pracowników wyjeżdżających na placówki zagraniczne**

Aktualna sytuacja

Akademia Dyplomatyczna we współpracy z Departamentem Spraw Globalnych MSZ organizuje cykliczne szkolenia z zakresu praw człowieka i biznesu dla osób wyjeżdżających do pracy w placówkach zagranicznych na stanowiska ds. ekonomicznych, konsularnych, administracyjno-finansowych oraz kierującego placówką zagraniczną.

Proponowane działania

Organizacja szkoleń z zakresu biznesu i praw człowieka dla pracowników wyjeżdżających na placówki zagraniczne.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Mierniki realizacji:

Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.

- **Promocja Rekomendacji Rady OECD nt. roli państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej**

Aktualna sytuacja

Podstawowym dokumentem zapewniającym spójność polityk w zakresie działań na rzecz odpowiedzialnego biznesu jest Rekomendacja Rady OECD na temat roli państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, która dotyczy głównie Wytycznych OECD, ale podkreśla także znaczenie Wytycznych ONZ oraz Trójstronnej Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) i zobowiązań rządowych związanych z ich wdrażaniem.

Rekomendacja została przyjęta na posiedzeniu OECD na szczeblu ministerialnym w dniach 14-15 lutego 2023 r. Odnosi się do niej deklaracja ministerialna pt. Deklaracja w sprawie promowania i umożliwiania odpowiedzialnego prowadzenia biznesu w globalnej gospodarce.

Rekomendacja wskazuje na kompleksowy zestaw zasad i zaleceń dotyczących prowadzenia polityki, wspierających administracje rządowe, inne organy publiczne oraz właściwych interesariuszy w ich wysiłkach na rzecz planowania i wdrażania polityk umożliwiających i promujących standardy odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.

Rekomendacja dostrzega również znaczenie Krajowych Planów Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, podkreślając, że mogą one stanowić ważne nadrzędne ramy polityczne dla konkretnych działań państwa na rzecz odpowiedzialnego biznesu.

Polski KPK OECD opracował polską wersję językową ww. rekomendacji i rozesłał ją w 2023 r. do wszystkich ministerstw oraz urzędów centralnych, zachęcając do zapoznania się z treścią dokumentu, rozpowszechnienia w ramach stosownych komórek urzędów, a przede wszystkim do stosowania zawartych w Rekomendacji OECD zaleceń.

Proponowane działania

W latach 2026-2029, w ramach realizowanych przez KPK OECD zadań, MFiPR będzie wskazywało na rolę państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, w tym poszanowania praw człowieka w działalności przedsiębiorstw. W szczególności będzie rozwijać współpracę z innymi resortami i instytucjami centralnymi przyczyniającą się do zwiększenia spójności polityk na rzecz promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Liczba spotkań i konsultacji z resortami i instytucjami centralnymi przyczyniających się do spójności polityk na rzecz promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.
- Liczba opiniowanych przez KPK OECD aktów prawnych, strategii, polityk i innych dokumentów rządowych, do których KPK OECD zgłosił odwołanie do Wytycznych OECD i/lub Wytycznych ONZ w celu promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.

- **Promocja rekomendacji Rady OECD dotyczących roli administracji rządowych w zakresie stosowania przez przedsiębiorstwa pięciu wytycznych OECD dotyczących należytej staranności i odpowiedzialnych łańcuchów dostaw**

Aktualna sytuacja

W latach 2011-2018 Rada OECD wydała pięć rekomendacji, w których zawarto oczekiwanie, iż administracje rządowe państw wdrażających Wytyczne OECD będą aktywnie promować (także poprzez różnego rodzaju narzędzia i polityki) oraz monitorować wdrażanie przez przedsiębiorstwa pięciu wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnych łańcuchach dostaw (cztery z nich odnoszą się do kilku wybranych sektorów, zaś piąta rekomendacja dotyczy należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej przez każde przedsiębiorstwo).

Są to następujące rekomendacje:

- Rekomendacja Rady ws. Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnych łańcuchów dostaw minerałów z obszarów objętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka (2011 r.);
- Rekomendacja Rady ws. Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie istotnego angażowania interesariuszy w sektorze wydobywczym (2015 r., przygotowanie polskiej wersji przez polski KPK OECD w 2016 r.);
- Rekomendacja Rady ws. Wytycznych OECD-FAO dotyczących odpowiedzialnych łańcuchów dostaw w sektorze rolno-spożywczym (2016 r., przygotowanie polskiej wersji przez polski KPK OECD w 2022 r.);
- Rekomendacja Rady ws. Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnych łańcuchach dostaw w sektorze tekstylno-odzieżowym i obuwniczym (2017 r., przygotowanie polskiej wersji przez polski KPK OECD w 2018 r.);
- Rekomendacja Rady ws. Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej (2018 r., przygotowanie polskiej wersji przez polski KPK OECD w 2022 r.).

Rekomendacje te odnoszą się do wdrażania w praktyce zaleceń OECD w zakresie należytej staranności w poszczególnych sektorach oraz ogólnych zaleceń w zakresie należytej staranności adresowanych do każdego typu przedsiębiorstw. Należy przy tym podkreślić, że zalecenia te odnoszą się także do poszanowania praw człowieka w działalności tych przedsiębiorstw.

Polskie wersje językowe tych standardów OECD są dostępne do pobrania na stronie KPK OECD oraz szeroko promowane poprzez bezpośrednie wysyłki do przedsiębiorstw z wybranych sektorów, czy też udostępnianie interesariuszom w formie drukowanej podczas spotkań i konferencji.

Standardy OECD opisują **proces należytej staranności w działalności przedsiębiorstw** oraz przedstawiają praktyczne wskazówki i narzędzia, jak ten proces powinien przebiegać w praktyce.

Proponowane działania

W latach 2026-2029 polski KPK OECD rozwijając współpracę z innymi resortami i instytucjami centralnymi na rzecz spójności polityk w obszarze odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej będzie upowszechniał wiedzę na temat ww. rekomendacji Rady OECD oraz dotyczących ich wytycznych. Zachęcając do ich wdrażania, KPK OECD będzie jednocześnie współpracował z resortami i instytucjami centralnymi w tworzeniu rozwiązań i narzędzi aktywnie wspierających wdrażanie wytycznych przez przedsiębiorstwa (m.in. poprzez odniesienia do zaleceń OECD w regulacjach i politykach krajowych, wskazówkach implementacyjnych, narzędziach z zakresu zamówień publicznych oraz warunkach korzystania z instrumentów wsparcia w ramach finansów publicznych, jak kredyty, gwarancje eksportowe, wsparcie handlowe czy oficjalna pomoc rozwojowa).

KPK OECD przewiduje w latach 2026-2029 organizację spotkań dotyczących spójności polityk i wdrażania rekomendacji Rady OECD z przedstawicielami resortów i instytucji centralnych, w tym z udziałem przedstawicieli Rady Doradczej KPK OECD reprezentujących szerokie

środowisko interesariuszy (przedsiębiorstw, związków zawodowych, organizacji pozarządowych, uczelni).

Aktywne włączanie interesariuszy przez KPK OECD zostanie zapewnione zgodnie z Rekomendacją Rady OECD na temat roli państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, która zawiera oczekiwanie: „aby Państwa wdrażające niniejszą Rekomendację promowały udział interesariuszy w tworzeniu i wdrażaniu polityki odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej”.

Polski KPK OECD będzie koordynował przygotowanie kwestionariusza dla Komitetu Inwestycyjnego OECD opisującego realizację przez polską administrację ww. pięciu rekomendacji OECD, począwszy od 2024 r. w okresach 2 lub 3-letnich, jak zostanie to określone przez OECD. Ostatnie podsumowanie działań w tym zakresie (którego przygotowanie poprzedziło spotkanie informacyjne KPK OECD z resortami) zostało przekazane do OECD w marcu 2024 r. i dotyczyło lat 2021-2023 r.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Wypełnienie kwestionariusza dla Komitetu Inwestycyjnego OECD opisującego realizację przez polską administrację pięciu rekomendacji OECD dotyczących promowania należytej staranności w sektorach.
- Liczba i treść wpisów w kwestionariuszu.

Filar III. Dostęp do środków zaradczych

B. ZASADY OPERACYJNE

PAŃSTWOWE POZASĄDOWE MECHANIZMY ROZPATRYWANIA SKARG

Wytyczna 27.

Państwa powinny zapewnić skuteczne i odpowiednie pozasądowe mechanizmy rozpatrywania skarg, obok procedur sądowych, w ramach kompleksowego państwowego systemu zapewniającego zastosowanie środków zaradczych i naprawczych w przypadku naruszeń praw człowieka związanych z działalnością biznesową.

- **Postępowania przed Krajowym Punktem Kontaktowym OECD ds. odpowiedzialnego biznesu**

Aktualna sytuacja

Jednym z możliwych do wykorzystania środków zaradczych dla osób, których prawa człowieka zostały naruszone w rezultacie negatywnych skutków spowodowanych działalnością przedsiębiorstw, jest możliwość złożenia zawiadomienia o takiej sytuacji do KPK OECD.

Od 2011 r., kiedy Wytyczne OECD zostały poszerzone o rozdział dotyczący praw człowieka, w statystykach spraw prowadzonych przez KPK OECD, naruszenia zaleceń sformułowanych w tym rozdziale wskazywane są najczęściej w zawiadomieniach kierowanych do KPK OECD.

Należy przy tym podkreślić, że rolą KPK OECD w prowadzonych przez nie postępowaniach jest przede wszystkim pomoc stronom postępowania w znalezieniu satysfakcjonującego obie strony rozwiązania problemu opisanego w zawiadomieniu do KPK OECD.

Proponowane działania:

W latach 2026-2029 KPK OECD będzie działał w oparciu o zalecenia z przeglądu działalności KPK (*peer review* w 2023 r.), które dotyczyły także postępowań przed polskim KPK OECD. Postępowania będą prowadzone w oparciu o zaktualizowaną procedurę postępowania przed polskim KPK OECD oraz formularz zawiadomienia o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.

Zaktualizowana procedura postępowania przed polskim KPK OECD oraz ww. formularz zawiadomienia dostępne są na stronie internetowej polskiego KPK OECD (<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/dokumenty>). Dokument jest dostępny również w języku angielskim, języku hiszpańskim oraz w języku ukraińskim.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Mierniki realizacji:

- Liczba nowych postępowań przed KPK OECD.
- Liczba spraw przed KPK OECD zakończonych oceną końcową.

Wytyczna 28.

Państwa powinny rozważyć sposoby ułatwiania dostępu do skutecznych niepaństwowych mechanizmów rozpatrywania skarg w zakresie szkód wynikających z naruszenia praw człowieka w związku z działalnością biznesową.

- **Postulowanie wykorzystania e-mediacji**

Aktualna sytuacja

Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega potencjał technologii ODR (*Online Dispute Resolution*) jako nowoczesnej metody rozwiązywania sporów drogą elektroniczną. Ministerstwo, przewiduje działania wspierające rozwój metod rozwiązywania sporów online poprzez analizę możliwości wdrażania odpowiednich mechanizmów w różnych obszarach oraz zbieranie dobrych praktyk, które mogłyby stanowić wzorzec dla skutecznych rozwiązań.

Wszystkie te działania będą podejmowane z uwzględnieniem konieczności podnoszenia standardów ochrony danych osobowych zawartych w dokumentach, w celu zapewnienia zgodności z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony danych osobowych i zagwarantowania najwyższego poziomu bezpieczeństwa informacji. Z kolei działania promocyjne będą miały na celu zwiększenie świadomości społecznej na temat dostępności i korzyści wynikających z rozwiązywania sporów drogą elektroniczną, w szczególności za pomocą e-mediacji.

Proponowane działania:

Ministerstwo Sprawiedliwości planuje podjąć szereg działań zarówno o charakterze informacyjnym, jak i systemowym. Przede wszystkim istotne będzie prowadzenie kampanii promocyjnej, skierowanej do różnych grup odbiorców – przedsiębiorców, obywateli, sędziów, pełnomocników i samych mediatorów, ukazującej zalety mediacji online. W ramach tej kampanii można podkreślać korzyści płynące z e-mediacji, takie jak oszczędność czasu i kosztów, większa elastyczność dla stron, możliwość uczestnictwa z dowolnego miejsca oraz większa dostępność usług mediacyjnych, także dla osób z mniejszych miejscowości czy z niepełnosprawnościami.

Równocześnie istotne będzie budowanie zaufania do tej formy rozwiązywania sporów poprzez zapewnienie wysokich standardów bezpieczeństwa. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na ochronę danych osobowych uczestników mediacji, bezpieczeństwo połączeń online oraz bezpieczną wymianę dokumentów. Jednym z kierunków rozwoju może być rozbudowa Krajowego Rejestru Mediatorów o funkcjonalności umożliwiające bezpieczną, szyfrowaną komunikację i przesyłanie dokumentów między stronami, mediatorami i sądami, gwarantując zgodność z przepisami o ochronie danych osobowych (RODO) oraz zapewniając jednolity standard jakości obsługi w całym kraju.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości

Mierniki realizacji:

Kampania informacyjna na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w mediach społecznościowych.

Wytyczna 30.

Inicjatywy podejmowane przez branże, interesariuszy lub też inne inicjatywy zbiorowe realizowane we współpracy wielu podmiotów, które są oparte na poszanowaniu standardów dotyczących praw człowieka, powinny zapewniać dostępność skutecznych mechanizmów rozpatrywania skarg.

• Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami zagranicznymi

Aktualna sytuacja

Dialog oraz współdziałanie między instytucjami współczesnego państwa a społeczeństwem obywatelskim, które znajduje swoje upodmiotowienie w licznych organizacjach pozarządowych, stanowią priorytetowe elementy porządku prawnego opartego na zasadzie dobra wspólnego.

Podejmowanie współpracy z instytucjami przedstawicielskimi społeczeństwa obywatelskiego znajduje swoje uzasadnienie w konstytucyjnej zasadzie pomocniczości, jak i w polityce rządu. Zacieśnienie współpracy pozytywnie wpłynie także na przejrzystość, przewidywalność i jakość kooperacji na podstawie prawdziwie partnerskich zasad w zakresie planowania i realizacji polityk publicznych m.in. w obszarach sądownictwa, alternatywnych metod rozwiązywania sporów i innych przedsięwzięć edukacyjnych oraz szkoleniowych, ustanawiania standardów i porozumień o współpracy i wymianie informacji.

Stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe, wśród których wiele posiada status organizacji pożytku publicznego, pełnią ważną rolę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wspieraniu wymiaru sprawiedliwości i funkcji państwa. To w ich głosach, raportach czy badaniach widać, jak dane rozwiązania prawne funkcjonują w praktyce w przestrzeni publicznej. Organizacje sygnalizują również potrzeby zmian prawnych oraz faktycznych, w obszarach, które z różnych przyczyn mogą nie być postrzegane jako oczywiste do zmiany, często z uwagi na rutynę postępowania i utarte schematy działań (tak było m.in. ze zwróceniem uwagi na potrzebę zmiany sposobu wystuchania dzieci – świadków oraz stworzenie miejsc wysłuchań przyjaznych dzieciom).

Mediatorzy często zgłaszają do Ministerstwa Sprawiedliwości istotne postulaty w zakresie nowych kierunków rozwoju mediacji, dobrych praktyk czy ciekawych inicjatyw. W czerwcu 2024 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zaprosiło przedstawicieli środowiska mediacyjnego do udziału w Otwartym dialogu na rzecz mediacji. Celem inicjatywy było zapoznanie się z potrzebami środowiska oraz propozycjami zmian w obszarze mediacji. Jednocześnie organizacje pozarządowe zrzeszające mediatorów prowadzą częstokroć działania promocyjne na rzecz mediacji, organizują panele dyskusyjne czy konferencje, stanowiąc forum wymiany doświadczeń, oddolnych inicjatyw i ciekawych pomysłów. Tym bardziej cenne jest zachowanie i utrwalanie współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi. Jednocześnie organizacje pozarządowe najczęściej działają lokalnie, znają problemy oraz bariery w dostępie do wymiaru sprawiedliwości na poziomie społeczności lokalnych. Są więc w stanie zwrócić uwagę urzędów centralnych na istotne kwestie osób z mniejszych ośrodków miejskich i obszarów wiejskich.

W podobnym zakresie należy postrzegać współpracę Ministerstwa Sprawiedliwości, a szerzej organów administracji centralnej, z samorządem terytorialnym. Decentralizacja administracji publicznej zakłada oddanie szerokich kompetencji działania organom samorządu terytorialnego na szczeblu gminy i powiatu, jako organom osadzonym w środowisku lokalnym, znającym potrzeby społeczności lokalnych i specyfikę danego terenu (pod względem społecznym, gospodarczym, struktury przemysłowej, rolnej itd.). Tym sposobem możliwe jest pozyskiwanie

istotnych głosów ze strony organów samorządowych w zakresie potrzeb społeczności lokalnych, dostępu do wymiaru sprawiedliwości, barier w dostępie do wymiaru sprawiedliwości czy potrzeby konkretnych działań prawnych.

Organy samorządu terytorialnego wspierają Ministerstwo Sprawiedliwości w szeregu działań pomocowych m.in. starostwa powiatowe organizują na swoim terenie punkty nieodpłatnej pomocy w których prowadzone są pomoc prawna i poradnictwo obywatelskie (w których dyżurują także pełnomocnicy zawodowi). W punktach nieodpłatnej pomocy prawnej możliwa jest również nieodpłatna mediacja.

Ministerstwo Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem do spraw Polityki Senioralnej, Wojewódzkim Urzędem Świętokrzyskim, Komendą Główną Policji, Ministerstwem Cyfryzacji oraz Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym, realizuje pilotażowy projekt edukacji prawnej osób w wieku 60 lat i więcej pt. „Bezpieczny Senior – Świadomy Senior”. W projekt włączyły się także organy samorządu terytorialnego z województwa świętokrzyskiego, do którego skierowany jest projekt.

W trakcie kilkunastu spotkań informacyjno-edukacyjnych przekazywane są informacje wzmacniające świadomość prawną i poczucie bezpieczeństwa osób starszych. Program spotkań uwzględnia zagadnienia dotyczące przestępstw przeciwko mieniu, cyberprzemocy, własności rzeczy ruchomych i nieruchomości, spraw konsumenckich oraz rodzinnych.

Ww. tematy omawiane są przez ekspertów posiadających wieloletnią praktykę, w tym przez sędziów, rzeczników praw konsumenta, notariuszy, policjantów oraz przedstawicieli instytucji zaangażowanych we wsparcie osób starszych.

Współpraca Ministerstwa Sprawiedliwości z samorządem terytorialnym ukierunkowuje projektowane rozwiązania prawne i scala działania już podjęte, realizując służebną rolę prawa, służąc pomocą osobom najuboższym, pokrzywdzonym, osobom z niepełnosprawnościami, ale również służąc ogółowi społeczeństwa poprzez urzeczywistnianie przyjaznych i wartościowych rozwiązań prawnych.

Proponowane działania:

Edukacja prawna i obywatelska w zakresie mediacji to obszar, w którym współpraca Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi może przynosić wyjątkowo trwałe efekty społeczne. Organizacje pozarządowe działające na tym polu od lat realizują wartościowe działania kierowane do różnych grup społecznych – od dzieci i młodzieży, przez osoby dorosłe, aż po seniorów. Ich aktywność ma charakter lokalny i ogólnopolski, często odpowiada na konkretne problemy.

Zalecany krok w procesie zacieśniania współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi byłoby formalizowanie tej współpracy poprzez podpisywanie porozumień o współpracy. Porozumienia te mogłyby określać ramy współdziałania, zakres wspólnych działań, zasady wymiany informacji oraz mechanizmy koordynacji i monitorowania. Uregulowanie relacji w formie porozumienia zwiększa przejrzystość współpracy, wzmacnia zaufanie stron oraz pozwala na bardziej efektywne i długofalowe planowanie działań. Tego rodzaju dokumenty mogłyby być zawierane zarówno z ogólnopolskimi organizacjami eksperckimi, jak i z podmiotami lokalnymi, realizującymi zadania w terenie, w tym także z podmiotami działającymi w ramach sieci (np. organizacje świadczące nieodpłatną pomoc prawną, zajmujące się mediacją czy edukacją prawną).

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości

Mierniki realizacji:

Liczba podpisanych porozumień.

Wytyczna 31.

Zarówno państwowe, jak i niepaństwowe pozasądowe mechanizmy rozpatrywania skarg, by były skuteczne, powinny być:

- (a) odpowiednio umocowane i rzetelne: cieszące się zaufaniem grup interesariuszy, dla których są przeznaczone oraz dające możliwość rozliczenia z tego, czy proces rozpatrywania skargi prowadzony był w sposób uczciwy;
- (b) dostępne: powinny być znane wszystkim grupom interesariuszy, dla których są przeznaczone i zapewniać odpowiednie wsparcie tym, którzy mogą zetknąć się z pewnymi barierami w dostępie do nich;
- (c) przewidywalne: powinny zapewniać przejrzystą i znaną procedurę postępowania z precyzyjnie wyznaczonymi ramami czasowymi dla każdego etapu oraz jasność co do rodzaju procesów i ich możliwych rezultatów, a także metod monitorowania ich wdrożenia;
- (d) sprawiedliwe: powinny zapewnić, by strony pokrzywdzone miały odpowiedni dostęp do źródeł informacji, konsultacji oraz profesjonalnych zasobów wiedzy niezbędnych do udziału w procesie rozpatrywania skarg na sprawiedliwych, zapewniających odpowiedni poziom informacji i szacunku warunkach;
- (e) przejrzyste: powinny zapewniać stronom postępowania dostęp do informacji na temat jego przebiegu oraz dostarczać informacji na temat działania mechanizmu niezbędnych do budowania zaufania w jego skuteczność i realizacji interesu publicznego w tym zakresie;
- (f) zgodne z prawami człowieka: powinny gwarantować, by wyniki postępowania i przedsięwzięte środki zaradcze były zgodne z uznanymi międzynarodowymi normami w zakresie praw człowieka;
- (g) źródłem ciągłego doskonalenia się: powinny korzystać z odpowiednich środków, aby wyciągać wnioski służące poprawie tych mechanizmów i zapobieganiu powstawaniu szkód i podstaw do skarg w przyszłości.

W wymiarze operacyjnym, mechanizmy te powinny być także:

- (h) oparte na zaangażowaniu i dialogu: należy prowadzić konsultacje z grupami interesariuszy, dla których mechanizmy te są przeznaczone, odnośnie ich struktury i funkcjonowania, skupiając się na dialogu jako sposobie identyfikowania i rozwiązywania zgłaszanych kwestii spornych.

• Utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów

Aktualna sytuacja

Krajowy Rejestr Mediatorów powstał w ramach projektu pn. „Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne”.

Głównym celem projektu pn. „Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne” była profesjonalizacja zawodu mediatora poprzez utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz przeprowadzenie cyklu szkoleń mediacyjnych w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, a także podniesienie wiedzy o e-mediacji oraz możliwości wykorzystania jej w sporach gospodarczych i pracowniczych.

Zgodnie z założeniami, działania zaplanowane w ramach przedmiotowego projektu miały przyczynić się do realizacji celu szczegółowego Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER), tj. poprawy jakości wydawanych orzeczeń oraz zwiększenie skuteczności ich egzekwowania.

Obecnie prowadzony jest pilotaż Krajowego Rejestru Mediatorów.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości pierwszym krokiem do budowania zaufania obywateli do mediacji powinno być stworzenie bazy profesjonalnych i wykwalifikowanych mediatorów sądowych. Utrzymywanie obecnie funkcjonujących rozwiązań legislacyjnych uniemożliwia faktyczną weryfikację, ilu mediatorów funkcjonuje na rynku oraz jakie posiadają oni wykształcenie, kwalifikacje i doświadczenie, gwarantujące właściwy poziom usług dla obywateli.

Wprowadzane zmiany mają charakter systematyzujący i porządkujący przepisy dotyczące wymogów dla mediatorów prowadzących mediacje ze skierowania sądu. Pozwolą ujednolicić system mediacji sądowych, ustandaryzować zasady kształcenia mediatorów prowadzących mediacje sądowe oraz wymogi wpisu do rejestru oraz zwiększyć dostępność i przejrzystość informacji o stałych mediatorach.

Podkreślenia wymaga, iż każdy obywatel, w tym osoby pokrzywdzone naruszeniami praw człowieka w kontekście działalności biznesowej będą mogły wyszukać mediatora do swojej sprawy.

Proponowane działania:

W sierpniu 2025 r. prowadzone były konsultacje publiczne projektu ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (UD237) (obecna nazwa – projekt ustawy o mediatorach sądowych, instytucjach szkolących w zakresie mediacji i Krajowym Rejestrze Mediatorów). Projekt ten stanowi istotny krok w kierunku uporządkowania i wzmocnienia systemu mediacji w Polsce. Rejestr zastąpi funkcjonujące papierowe listy stałych mediatorów prowadzone przez prezesów sądów okręgowych oraz wykazy instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego. Utworzenie centralnego Rejestru przyczyni się do zwiększenia dostępności informacji o mediatorach prowadzących mediacje sądowe.

Proponowane zmiany mają charakter systematyzujący i porządkujący przepisy dotyczące wymogów dla mediatorów prowadzących mediacje ze skierowania sądu. Pozwolą one na określenie i usystematyzowanie wymagań stawianych mediatorom/kandydatom na mediatorów (wprowadzenie minimalnych wymagań w zakresie kształcenia mediatorów sądowych) oraz w zakresie kryteriów i uzyskania wpisu do Rejestru.

Jednocześnie wprowadzenie wymogu kształcenia służyć będzie profesjonalizacji świadczonych usług. Kierując sprawę do mediacji, sędzia winien posiadać narzędzia umożliwiające mu wybór profesjonalnego mediatora, posiadającego niezbędne kwalifikacje do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego tak, aby nie naruszać zaufania stron do tego mechanizmu rozwiązywania konfliktów. Funkcjonujące papierowe listy zawierają często nieaktualne informacje, zaś wpisy na listy prowadzone przez prezesów sądów okręgowych nie są poprzedzone spójną procedurą weryfikacyjną kandydatów na mediatorów. W celu dostosowania systemu (KRM) do potrzeb środowiska realizowane są działania pilotażowe.

Podkreślenia wymaga, iż ostateczna treść projektu ustawy może ulec zmianie.

Instytucje odpowiedzialne za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości

Mierniki realizacji:

Liczba mediatorów biorących udział w pilotażu.

II. Zestawienie działań

FILAR I				
Wytyczna 1.				
Priorytet	Działania ⁴	Instytucje odpowiedzialne za realizację ⁵	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Przygotowanie krajowej oceny bazowej	Działania zmierzające do wyłonienia podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie krajowej oceny bazowej.	MSZ	Do końca 2027 r.	Przygotowanie krajowej oceny bazowej.
Nowelizacja ustawy o ochronie sygnalistów	Rozpoczęcie prac nad nowelizacją ustawy o ochronie sygnalistów	MRPiPS	Biorąc pod uwagę konieczność sporządzenia OSR <i>ex post</i> nie wcześniej niż I kw. 2027 r.	Modyfikacja właściwych przepisów o ochronie sygnalistów.
Wprowadzenie definicji „pracy przymusowej” do polskiego prawa	Rozpoczęcie prac nad nowelizacją właściwych ustaw	MS, MSWiA	Do połowy 2026 r.	Wprowadzenie definicji pracy przymusowej do Kodeksu karnego.
Systemowe rozwiązania na rzecz eliminacji mobbingu	Przygotowanie projektu ustawy	MRPiPS	Do czasu przyjęcia stosownych regulacji prawnych	Modyfikacja właściwych przepisów.
Zapobieganie naruszeniom praw pracowniczych	Kontynuacja kontroli nad przestrzeganiem prawa pracy	PIP	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba przeprowadzonych kontroli przez PIP i wykrytych naruszeń.
Przyznanie nowych kompetencji inspektorom pracy	Przyjęcie i wdrożenie przepisów przyznających Państwowej Inspekcji Pracy uprawnień do stwierdzania, w drodze decyzji administracyjnej, istnienia stosunku pracy w sytuacji nadużywania umów cywilnoprawnych.	MRPiPS	Do czasu wejścia w życie stosownych regulacji prawnych	Realizacja kamienia milowego A71G „Wejście w życie reformy Państwowej Inspekcji Pracy i reformy Kodeksu pracy” w ramach reformy A.4.7 „Ograniczenie segmentacji rynku pracy” zawartej w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Modyfikacja właściwych przepisów.

⁴ Informacje przedstawione w tabeli mają charakter syntetyczny i stanowią skrót treści zawartych w poszczególnych propozycjach działań szczegółowo opisanych we wcześniejszych częściach KPO.

⁵ KSSiP – Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury; MAP – Ministerstwo Aktywów Państwowych; MFiPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej; MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; MRiT – Ministerstwo Rozwoju i Technologii; MS – Ministerstwo Sprawiedliwości; MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji; MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych; PIP – Państwowa Inspekcja Pracy; UZP – Urząd Zamówień Publicznych.

Ustanowienia ram sprzyjających warunków dla negocjacji zbiorowych	a) Wdrożenie ustawy o układach zbiorowych i porozumieniach zbiorowych. b) Realizacja Planu Działania na rzecz Wspierania Rokowań Zbiorowych.	MRPiPS	Zadanie stałe	Modyfikacja właściwych przepisów, ich wdrożenie i realizacja Planu działania.
Wspomaganie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami	Realizacja projektu: „Standaryzacja Modelu Zatrudnienia Wspomaganego w Polsce.”	MRPiPS	01.01.2025 do 31.12.2029	Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego, opracowanie zmian legislacyjnych.
Kontynuacja prac nad opracowaniem nowych warunków techniczno-budowlanych dla budynków	Przygotowanie i przyjęcie nowego rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie	MRiT	Do czasu przyjęcia stosownych regulacji prawnych	Przyjęcie proponowanego rozporządzenia.
Ratyfikacja międzynarodowych i regionalnych instrumentów ochrony praw człowieka	Analiza prawna pod względem możliwości związania się postanowieniami konwencji ochrony praw człowieka.	MRPiPS	Ratyfikacja Konwencji nr 190 – zadanie stałe do 2027 r. Ratyfikacja pozostałych wskazanych instrumentów – zadanie stałe do 2029 r.	Prowadzenie działań zmierzających do ratyfikacji konwencji.
Wytoczna 2.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu	Organizowanie, współorganizowanie oraz udział w wydarzeniach adresowanych do przedsiębiorstw i szerokiego otoczenia biznesu, podczas których będą upowszechniane standardy odpowiedzialnego biznesu.	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	- Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń promujących szeroko standardy OECD dotyczące odpowiedzialnego biznesu. - Funkcjonowanie różnych form zaangażowania interesariuszy w upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu.
Promowanie poszanowania praw człowieka w działalności przedsiębiorstw	Aktywne promowanie poszanowania praw człowieka	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba wydarzeń, publikacji, materiałów informacyjnych i nowych wpisów na stronie KPK OECD oraz na profilu KPK OECD w LinkedIn, które będą dotyczyły

				w szczególności zagadnień praw człowieka w działalności przedsiębiorstw. Liczba wydarzeń, które będą dotyczyły w szczególności zagadnień dostępności w działalności przedsiębiorstw.
Wytyczna 3.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Przeciwdziałanie zjawisku handlu ludźmi do pracy przymusowej	Działania są realizowane zgodnie z Krajowym Planem Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2025 - 2027.	MSWiA	Działanie stałe do 2027 r.	Mierniki tożsame z miernikami wynikającymi z Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2025-2027, Część II Działania prewencyjne ⁶
Zaangażowanie polskich placówek dyplomatycznych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi	Przeprowadzanie szkoleń mających na celu zaznajomienie z tematyką handlu ludźmi. Prowadzenie działań informacyjnych.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.
Poprawa skuteczności zwalczania cyberprzestępczości, w tym także mowy nienawiści lub nawoływania do przemocy w Internecie	Kampanie społeczne i inne działania promujące zapobieganie mowie nienawiści w Internecie. W obszarze Policji – Szkolenia dla funkcjonariuszy Policji w oparciu o obowiązujące przepisy Kodeksu karnego oraz wytyczne Prokuratora Generalnego w sprawie prowadzenia postępowań przygotowawczych o przestępstwa motywowane uprzedzeniami z uwzględnieniem tematyki ochrony praw człowieka, równego traktowania i antydyskryminacyjnej	MSWiA	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba inicjatyw z zakresu przeciwdziałania mowie nienawiści oraz przestępstwom z nienawiści (kampanie społeczne, szkolenia, konkursy, inne), obejmujących walkę z mową nienawiści w Internecie.
Przeciwdziałanie mowie nienawiści	Kampanie społeczne i inne działania promujące zapobieganie mowie nienawiści.	MSWiA, MS, KSSiP	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba inicjatyw z zakresu przeciwdziałania mowie nienawiści oraz przestępstwom z nienawiści (kampanie społeczne, szkolenia, konkursy, inne), ponadto liczba działań, spotkań i

⁶ Szczegółowy opis miernika realizacji przedstawiony w propozycji działania

				uczestników/odbiorców działań profilaktycznych zrealizowanych przez Policję (w skali roku), liczba szkoleń zrealizowanych w poszczególnych KWP/KSP w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego w obszarze zapobiegania mowie nienawiści, przestępstwom z nienawiści; liczba uczestników tych szkoleń (w skali roku). • Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.
Działania edukacyjne w zakresie równego traktowania w sporcie	Realizacja szkoleń w ramach zarówno Akademii Zarządzania Sportem jak i Akademii Trenerskiej	MSiT	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.
Upowszechnianie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, wydanych przez OECD, w działalności Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu	Prowadzenie działań edukacyjnych (webinaria, konferencje, spotkania z interesariuszami), Prowadzenie strony internetowej KPK OECD oraz profilu na LinkedIn, Prowadzenie analiz, badań lub opracowywanie ekspertyz.	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	- Liczba przedsiębiorstw i innych podmiotów z otoczenia biznesu, którzy byli odbiorcami działań edukacyjnych KPK OECD. - Liczba nowych publikacji oraz wpisów o charakterze edukacyjnym na stronie internetowej KPK OECD oraz na profilu na LinkedIn. - Liczba badań, analiz, ekspertyz dotyczących znajomości standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej oraz rekomendowanych działań.
Działania informacyjne oraz wspierające przedsiębiorstwa w realizacji wymogów ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnieniu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze	Działania informacyjne oraz wspierające.	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń oraz publikacji.

Wdrażanie regulacji w funduszach unijnych, które będą odnosić się do warunków podstawowych dotyczących Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON) i Karty Praw Podstawowych (KPP)	Działania zmierzające do wypełnienia dwóch horyzontalnych warunków podstawowych	MFIPR	Okres realizacji perspektywy 2021-2027 (w tym okres kwalifikowalności wydatków dla perspektywy)	Spełnienie przez Polskę horyzontalnych warunków podstawowych dla perspektywy finansowej 2021-2027, które dotyczą: 1. Skutecznego stosowania i wdrażania Karty praw podstawowych. 2. Wdrażania i stosowania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE. Uznanie spełnienia warunku przez KE odbyło się jednorazowo, zatem generowanie danych do raportów dotyczyć będzie jednorazowego faktu uznania warunków za spełnione przez KE.
Działania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus	Działania wspierające inkluzywne zatrudnienie i przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy.	MFIPR	2029 r.	- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych usługą zatrudnienia wspomaganego w ramach programu (projekt FERS) - Liczba inwestycji dla podmiotów ekonomii społecznej (miernik zasilany projektami FERS). - Liczba miejsc pracy stworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (miernik zasilany projektami OWES w programach regionalnych).
Transpozycja unijnej dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju CSDDD do polskiego porządku prawnego	- Zapewnienie przejrzystości i pewności prawa poprzez organizację oficjalnych konsultacji dotyczących transpozycji dyrektywy CSDD do prawa krajowego. - Upowszechnianie wiedzy o nowych obowiązkach należytej staranności i dobrych praktykach stosowania przepisów wśród interesariuszy.	MRiT	2029 r.	Liczba organizowanych i współorganizowanych wydarzeń na temat należytej staranności.
Wytyczna 4.				

Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Poprawa znajomości zagadnień z obszaru biznesu i praw człowieka i ich wdrażania w praktyce biznesowej	Podjęcie działań podnoszących wiedzę osób zarządzających w spółkach Skarbu Państwa nt. zagadnień z obszaru biznesu i praw człowieka oraz podnoszących umiejętności stosowania należytej staranności w obszarze praw człowieka.	MAP, MFiPR, MRiT	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba szkoleń i innych działań mających na celu podniesienie wiedzy i umiejętności.
Wsparcie przedsiębiorców przez polskie placówki dyplomatyczne	Kontynuacja wspierania przedsiębiorców przez polskie placówki zagraniczne z uwzględnieniem Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba wspieranych przedsiębiorców.
Wytyczna 5.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Przygotowanie przez polskie placówki zagraniczne mapy ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu oraz katalogów dobrych praktyk	Kontynuacja przygotowania map ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu oraz katalogów dobrych praktyk	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba ambasad RP, które przygotowały w danym roku zaktualizowaną Mapę ryzyka i zagrożeń dla praw człowieka w kontekście biznesu w krajach urzędowania oraz Katalog dobrych praktyk.
Wytyczna 6.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Promocja zrównoważonych zamówień publicznych	Działania edukacyjne z zakresu zrównoważonych zamówień publicznych.	UZIP	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami z zakresu zrównoważonych zamówień publicznych
Uwzględnienie Wytycznych ONZ w zamówieniach publicznych oraz procedurach zawierania umów przez MSZ	Uwzględnienie Wytycznych ONZ w zamówieniach publicznych i procedurach zawierania umów poprzez aktualizację regulaminów i szkolenia pracowników.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba zamówień publicznych uwzględniających aspekty społeczne, środowiskowe i innowacyjne.
Wytyczna 7.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji

Promowanie Dokumentu z Montreux w sprawie istotnych międzynarodowych zobowiązań prawnych i dobrych praktyk państw związanych z działaniem prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich w trakcie konfliktu zbrojnego oraz Międzynarodowego kodeksu postępowania prywatnych dostawców usług ochrony	Szkolenia, promowanie Dokumentu z Montreux oraz Międzynarodowego kodeksu postępowania wśród podmiotów zakontraktowanych do ochrony polskich placówek dyplomatycznych	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba podmiotów, którym przekazano ICoC oraz Dokumentu z Montreux.
Uwzględnianie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw Człowieka w procedurach eksportu uzbrojenia i sprzętu wojskowego	Uwzględnianie Wytycznych ONZ w toku realizacji procedury opiniowania wniosków o udzielenie zgody na eksport uzbrojenia i sprzętu wojskowego.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba rozpatrzonych wniosków o udzielenie zgody na eksport ocenionych pod względem zgodności z Wytycznymi ONZ.
Wytyczna 8.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Edukacja administracji publicznej i wymiaru sprawiedliwości w obszarze biznesu i praw człowieka	Opracowanie i wdrożenie działań edukacyjnych poprawiających sytuację w zakresie biznesu i praw człowieka i przyczyniających się do zapewnienia spójności polityk i regulacji. Działania mające usunąć sprzeczności wynikające z różnych aktów prawnych, np. RODO a Akt o Sztucznej Inteligencji.	MRiT, MSZ, KSSiP	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.
Integracja Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w polityce współpracy rozwojowej	Uwzględnianie Wytycznych ONZ w dokumentach i projektach współpracy rozwojowej oraz informowanie i monitorowanie podmiotów realizujących pomoc.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	- Liczba dokumentów strategicznych i planistycznych uwzględniających Wytyczne ONZ. - Liczba projektów ocenionych pod kątem zgodności z Wytycznymi ONZ. - Liczba podmiotów poinformowanych/przeszkolonych w zakresie Wytycznych ONZ. - Liczba publikacji/aktualizacji dotyczących Wytycznych ONZ na stronie MSZ.

Szkolenia przedwyjazdowe z zakresu biznesu i praw człowieka dla pracowników wyjeżdżających na placówki zagraniczne	Organizacja szkoleń z zakresu biznesu i praw człowieka dla pracowników wyjeżdżających na placówki zagraniczne.	MSZ	Działanie stałe do 2029 r.	Liczba przeprowadzonych szkoleń oraz osób objętych szkoleniami.
Promocja Rekomendacji Rady OECD nt. roli państwa w promowaniu odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej	Organizacja spotkań i konsultacji z innymi resortami i instytucjami centralnymi.	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	- Liczba spotkań i konsultacji z resortami i instytucjami centralnymi przyczyniających się do spójności polityk na rzecz promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej. - Liczba opiniowanych przez KPK OECD aktów prawnych, strategii, polityk i innych dokumentów rządowych, do których KPK OECD zgłosił odwołanie do Wytycznych OECD i/lub Wytycznych ONZ w celu promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.
Promocja rekomendacji Rady OECD dotyczących roli administracji rządowych w zakresie stosowania przez przedsiębiorstwa pięciu wytycznych OECD dotyczących należytej staranności i odpowiedzialnych łańcuchów dostaw	Organizacja spotkań z przedstawicielami resortów i instytucji centralnych, w tym z udziałem przedstawicieli Rady Doradczej KPK OECD. Koordynacja przygotowania kwestionariusza dla Komitetu Inwestycyjnego OECD opisującego realizację przez polską administrację ww. pięciu rekomendacji OECD.	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	- Wypełnienie kwestionariusza dla Komitetu Inwestycyjnego OECD opisującego realizację przez polską administrację pięciu rekomendacji OECD dotyczących promowania należytej staranności w sektorach - Liczba i treść wpisów w kwestionariuszu.
FILAR IIII				
Wytyczna 27.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Postępowanie przed Krajowym Punktem Kontaktowym OECD ds. odpowiedzialnego biznesu	Prowadzenie postępowań w oparciu o zaktualizowaną procedurę postępowania przed polskim KPK OECD oraz formularz zawiadomienia o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD dla	MFiPR	Działanie stałe do 2029 r.	- Liczba nowych postępowań przed KPK OECD. - Liczba spraw przed KPK OECD zakończonych oceną końcową.

	przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.			
Wytyczna 28.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Postulowanie wykorzystania e-mediacji	Działania promocyjno-informacyjne	MS	Działanie stałe do 2029 r.	Kampania na stronie MS oraz w mediach społecznościowych
Wytyczna 30.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami zagranicznymi	Współpraca w obszarze promocji, wymiana dobrych praktyk	MS	III kwartał 2027 r.	Liczba podpisanych porozumień.
Wytyczna 31.				
Priorytet	Działania	Instytucje odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji	Mierniki realizacji
Utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów	Prace legislacyjne, pilotaż KRM	MS	II kwartał 2027 r.	Liczba mediatorów biorących udział w pilotażu

III. Monitorowanie i aktualizacja

Instytucje wskazane w obecnym Krajowym Planie Działania prześlą do Ministerstwa Spraw Zagranicznych do końca 2027 r. informacje nt. aktualnego stanu realizacji swoich działań. W oparciu o te dane Ministerstwo Spraw Zagranicznych przygotowuje raport śródkresowy.

Raport końcowy z realizacji Krajowego Planu Działania zostanie przygotowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych w oparciu o sprawozdania przekazane do końca 2029 r. przez instytucje wskazane w poszczególnych zadaniach.

Zarówno raport śródkresowy jak i raport końcowy zostaną skonsultowane z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego oraz opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych.